MUHTASAR

TÜRKÇE GRAMER

مختصر تورکجه غرامر

Türk dili encümeni tarafından
tertib edilmiş-tir.

تورك ديلى انجمنى طرفندن ترتيب ايدلمشدر.

Devlet Matbaası
İSTANBUL
1928

غرامر حقنده رابور

«غرامه‌ر» «صرف» حقنده راپور

بویوك مدنی ملتلرك غرامه‌رلری مختلف قسملره آیریلارق برنجی قسملری لسانی ترکیب ایده‌ن سسلرله بونلرك اشارتلری اولان حرفلردن و املا قواعدندن بحث ایده‌ن «صوتیات»ه، ایکنجی قسملری کلمه‌لرك مالك ومعروض اولدقلری هرتورلو صوتی شکل وصرفی تبدللری تعریف وتفصیل ایده‌ن «شکلیات»ه، اوچونجی قسملری فصیح صورتده جمله‌وعباره تشکیلی قاعده‌لرینی ایضاح ایده‌ن «نحو»ه تخصیص ایدیلدیکی کیبی اسلوب وطرز بیان و نهایت نظم قاعده‌لری‌ده آیری آیری فصللرده تدوین وتوضیح اولونمقده‌در. بوکره، لاتین حرفلرندن تشکیل ایتدیکمز یکی آلفابه‌مزك درست وقولای بر طریق ایله لسانمزه تطبیقنی تامین ایتمك مقصدیله یازدیغمز بومختصر غرامه‌رده نحودن، بلاغتدن، اسلوب ونظمدن بحث ایتمه‌یه براحتیاج یوقدی. بزم ایچین، هرشیدن زیاده، قبول ایتدیکمز یکی حرفلرك نه‌صورتله ملی صوتیاتمزی حقیله أدا ایده‌جکنی کوسترمك، صرفی شکللریمزی غایت بسیط - تحصیل وتدریسی قولای - قاعده‌لر وکافی مقدارده مثاللرله تعریف وتصویر ایتمك لازمدی.

شیمدی‌یه قادار تدوین وتدریس اولونان «صرف ونحو» کتابلریمزده، قواعدیمزك تملی أجنبی برلسانك، آنجاق هجائی بر املایه مساعد، کرفت ومغلق یازیسی تشکیل ایده‌ردی. اویازی، ماده ولاحقه‌لرنده صائتك أساسلی وپك مهم بررول اوینامقده اولدیغی لسانمزی منتظم بر ووآیه‌ل سیسته‌میله یازمامزه مساعده ایتمه‌یور، منشأی أجنبی کلمه‌لری هجائی املالریله واصلی مخرجلرندن تلفظ ایده‌مه‌دیکمز حرفلریله محافظه ایتمه‌یه بزی اجبار ایدیوردی. عصرلردن‌بری لسانمزك صوتی ماهیتیله ضدیت حالنده بولونان بویازی سیسته‌می، بوصورتله، ثابت املایه مالك اولمامزه مانع اولویوردی.

أساس اعتباریله تورك دیلنك قواعدینی احتوا ایتمه‌سی لازم کلن غرامه‌رلریمزده حرفلر صرف عربجه‌یه، فارسی‌یه و نهایت تورکجه‌یه مخصوص قسملره آیریلیردی. ألف لاملی ترکیبلری اوقوتوب یازدیرمق ایچین قمری وشمسی حرفلر ئوکره‌تیلیر، وصل قاعده‌لری أزبرله‌تیلیردی. عینی مخرجه عائد اولوب متجانس دینیلن حرفلرك بر بر هانکی کلمه‌لرده قوللانیلدیغنی تعلیم ایچین سنه‌لرله املا یازدیریلیر بوتون بومساعی‌یه رغماً لیسه‌لردن چیقان طلبه‌نك بیله «ح» یی «خ» دن، «ث» یی «س» ویا «ص» دن تفریق ایتمه‌سی تأمین اولونامازدی. کرچه تورکجه کلمه‌لرك چوغی قسماً صائتله یازیلیردی، فقط سکز ووآیه‌ل سسمزه مقابل آنجاق دورت اشارتمز واردی؛ أساساً هم صداسز حرف اولارق قوللانیلان هم‌ده عربجه و عجمجه کلمه‌لرك اوزون هجالرینی یازان اشارتلرك اوچ تانه‌سی اوزرینه برده تورکجه‌نك زنکین ووآیه‌ل سیسته‌منك أداسی یوکله‌تیلمشدی. بواوچ حرف (ا، و، ی) عینی زمانده همزه‌نك‌ده کرسی‌سی ایدی وبزم فونه‌تیکمزجه مخرجی موهوم اولان بوعرب حرفنك املاسی ایچین اوندن زیاده قاعده ئوکره‌تیلیردی. یا هنوز لساندن آتیلامایان ألف مقصوره‌لی کلمه‌لر، یا اونلرك ألف لاملی ویا

همزۀ وصللی کلمه‌لره وصلیله تشکل ایده‌ن مرکب کلمه‌لر ... بوتون بونلرك ئوکره‌تیلمه‌سی‌ده، ئوکره‌نیلمه‌سی‌ده غایت چتین شیلردی . بر (قاضی الحاجات) ی ، بر (متوازی الاضلاع) ی ، بر (موسی بن نصیری) ی ویا (عیسی بن مریم) ی درست اوقومق ، (بالالتزام) ویا (الی النهایه) کیبی بر تعبیری دوغرو یازمق لیسه مأذونلرینه بیله پك‌ده میسر اولمیوردی .

یارینك صرفنده آرتق بو کوچ قاعده‌لره یر قالمیور . تحریر لسانمزده ، بالخاصه اسکی أدبیاتمزده موجود اولان عربی ترکیبلری خطاسز یازدیرمق واوقوتمق ایچین آرتیق خصوصی بر قاعده‌یه لزوم یوقدر. یکی حرفلرله بر (yâ ülil' ebsâr) ی ویا (minelgarâip) ی درست اوقومق و یازمق ایچین آرتیق کیمسه مشکلات چکه‌جك دکلدر. قلیشه حالنده‌کی بو مرکب کلمه‌لرك معناسنی آکلامق ایچین ده أسکیسندن فضله بر کوچلك چکیلمیه‌جکدر ؛ چونکه بونلرك تك بر مفهوم تشکیل ایدن معناسنی ذهنك قاوراماسی ایچین لفظی عنصرلرینی تحلیله احتیاج یوقدر . مثلا (بیلدیر) کلمه‌سنك (بر ییل در) دن تشکل ایتدیکنی بیلمه‌دن معناسنی آکلادیغمز حالده (بالالتزام) ك (بای جاره) دن ، (لام تعریف) دن و (التزام) مصدر مزید فیهندن ترکب ایتدیکنی بیلمه‌مزه نه‌دن بر لزوم تصور ایدیلسین ؟ بوکون دخی بو کلمه‌لری پك کوزه‌ل وتام یرنده قوللانابیلنلرك قاچی اونلرك صرفی ونحوی تحلیلنه واقفدر ؟ ـ حاصلی اسکیدن ، صرفمزك مهم بر قسمنی وتحصیلمزك اوزون بر زمانی اشغال ایتدیکی حالده ، لایقیله اوکره‌تیلمه‌سی اوزون مدت عربجه تحصیلنه باغلی اولان بوکیبی ترکیبلر بوندن صوکرا یکی آلفابه‌یه استناد ایده‌ن املا وصرفمزده آنجاق خصوصی « لغت » و « تعبیر » حکمنده بر تدریس موضوعی تشکیل ایده‌جکدر .

*
* *

بوس بوتون صائتسز اولارق باشلایان بزم تورکجه املامزك (یعنی غرب تورکجه‌سی املاسنك) تاریخی تکاملی بزی حقیقی بر املا آنارشیسنه سوق ایتمشدی . (صمن ، قپو ، صکره) کیبی قلیشه‌لرك قیریلوب تدریجاً (صامان ، قاپی ، صوکره) شکللرینه واصل اولماسی ، بونکله برابر (صمان ، قاپو ، صوکره) کیبی متوسط شکللرك یاشاماسی ؛ دیکر طرفدن (بولندیریله‌مز) کیبی صرفی بر قلیشه‌نك‌ده (بولوندریله‌مز) ، (بولوندیریله‌مز) ، (بولوندوریله‌مز) ، (بولوندوروله‌مز) ، (بولوندورولامز) ویا (بولوندوروله‌ماز) ... الخ . شکللرینی اکتساب ایتمه‌سی أسکی یازی واملا سیسته‌منك ملی فونه‌تیکله توافقسزلغنه ولسانمزك روحنه ـ ولوحدسی بر طریق ایله ـ نفوذ ایده‌ن قلم أربابنك کیتدکجه صائتلی بر املایه تمایل ایتدیکنه دلالت ایتمکده‌در . فقط صائت اولارق قوللانیلان حرفلرك کفایتسزلکی ، لسان تحصیلنك دائما کهنه قلیشه‌لری مقبول صایان رسمی املادن ملهم قواعده تابع اولماسی ، تماميله قیاسی درجه‌ده استعمال اولنان عرب شکلیاتنك ایسترایسته‌مز هجائی املاده دوام ایتمه‌سی تورکجه‌نك املاسنده سیستم برلکی وجوده کتیرمه‌یه وصائت سیسته‌منی بلاتفریق کلمه ولاحقه‌لرده تطبیق ایتمکه مانع تشکیل ایدیوردی . تورکجه‌نك ، لسانی بنیه‌سنه موافق دوشن ، صائتلی (Vocalique) املا سیسته‌میله یازیلابیلمه‌سی ایسه، وزن قالیبلرینه دوکولمش اولان عرب شکلیاتنك کاملاً قیریلماسنه، بوتون قوللاندیغمز عربجه کلمه‌لرك قالیبدن تجرد ایتمش عادی لغت صورتنده تلقی ایدیله‌بیلمه‌سنه متوقفدی . عربجه کلمه‌لری هجائی قالیبلریله محافظه ایتدکجه ، عربجه‌نك مد حرفلرندن وتای وقفندن آزما ، غایت نقصان بر صائت سیسته‌میله اکتفایه مجبور اولدقجه تورکجه‌ده نه املا وحدتی وجوده کتیرمك ، نه‌ده ، بالخاصه تورکجه لاحقه‌لی کلمه‌لرده حکم سوره‌ن ، املا آنارشیسندن قورتولمق ممکن اولاجقدی .

ایشته لاتین حرفلرینك لسانمزه تطبیق اولونماسیله ، بودن بره عرب شكلیاتنك بنائی قالیبلرینی خطا قیرمق ، قوللاندیغمز عربجه كلمه‌لری عادی لغت اعتباریله لسانمزه مال ایتمك و منشأی نه اولورسه اولسون لغتمزه داخل بوتون كلمه‌لری عینی فونه‌تیك املاسیستمنه تابع طوتمق امكانی حاضرلانمش اولدی.

* * *

صوتیاتمزك قاعده‌لری غایت بسیط ، تدریس و تحصیلی غایت قولایدر . وسطی قولاقله تفریق ایدیله‌بیلن سسلری ادا ایچون محتاج اولدیغمز سكز صدالی ، اون طقوز صداسز و ایكی یاریم صدالی تثبیت ایدیلدكدن صوكرا ، لغتمزه كیره‌ن بوتون كلمه‌لری یازمق علی العاده براملا میخانیزماسنه آلیشمقدن عبارتدر. عربجه وعجمجه كلمه‌لرده‌كی سس اوزاتمالرینی ارائه ایچون كوچوك براشارت قبولی كافی كلمشدر. بوسایه‌ده عربجه كلمه‌لركده أسكیسندن داها صحیح صورتده اوقونماسی تأمین اولونمشدر .

املامز بودرجه بسیط برحاله كیردكدن صوكرا ، غرامه‌ریمزك روحنی ، تورکجه‌مزه خاص اولان آهنكك غایت قطعی دستورلرینك تثبیتی لاحقه‌لر واسطه‌سیله میدانه كلن شكلیاتمزك تفصیل وتوضیحی تشكیل ایدییور. ایشته‌بومختصر صرفده، تورکجه‌مزك آهنك قاعده‌لری، أدبی استانبول شیوه‌سنه نظراً، تدوین ومثاللرله توضیح ایدیلدكدن صوكرا، شكلیاتمزك عنصرلری تحلیل ایدیله‌رك، كلمه‌لریمزك تعدیل وتشكیلنی (قیاسی وسماعی اشتقاقی)، اسمی وفعلی تصریفلریمزی تأمین ایدن بوتون لاحقه‌لر آیری آیری كوسته‌رلمش وبونلرك استعمال قواعدی آهنك قاعده‌لریله أك بسیط صورتده افراغ اولونمشدر . بوسایه‌ده شكلیات اعتباریله دنیانك أك زنكین لسانلرندن بری اولان تورکجه‌نك غرامه‌ری، قواعد جهتندن بوتون غرامه‌رلرك أك بسیطی وأك قولای ئوكره‌نیله‌بیله‌نی اولمشدر. ذكی ومنور براجنبی‌یه بیله قرائت، املا وغرامه‌ریمزك بوتون أساسلرینی برهافته‌ده ئوكره‌تمك امكان دائره‌سنه كیرمشدر . لسانمزك تحصیلنده تصادف اولوناجق یكانه كوچلك آهنك قاعده‌لریمزه مخالف كلن واكثریتی منشأجه أجنبی اولان كلمه‌لرك صوك هجا اعتباریله آهنك وسس تحولی قاعده‌لرینه تابع اولوب اولمادیغنی ومضارع لاحقه‌سنك نوعنی تعیندن عبارتدر. بومشكلده ترتیب ایدیلمك اوزره اولان املا لغتنه مراجعتله حل اولونابیله‌جكدر .

* * *

بوندن صوكرا لسان تدریساتمزك أساسی ، كندی زنكین شكلیاتمزی ایشله‌تمه‌یه كنج نسللری آلیشدیرمق اولمالیدر ؛ بالخاصه بوكا معلم مكتبلرنده فوق العاده اعتنا ایتمه‌لی ، تحریر وظیفه‌لرنده تورکجه شكلیاتك استعمالنی ترویج و تشویقه چالیشمالیدر . كنج نسللر ، یابانجی شكلیاتك ذهنلری اغنا ایده‌ن مبذول معمولاتیله انسیت كسب ایتمه‌دن ، قونوشما دیلندن و اوقودقلری كتابلردن آلاجقلری لغت مالزمه‌سنی ، اوزون زمان سوره‌جك تورکجه صرف تمرینلری قوتیله ، ایشله‌تمه‌یه ذهنلرینك بوتون دقتنی صرف ایده‌جك اولورلرسه لسانمزك سربست انكشافنه فیضلی برمجرا آچیله‌بیله‌جكدر. شیمدیكی حالده عرب وعجم شكلیاتنك اصغری حده ـ مثلا أك مستعمل برقاچ لاحقه‌یه ـ تنزیلنده استهداف اولونان غایه قوللانمقده اولدیغمز عربجه وعجمجه كلمه‌لری تماماً استعمالدن اخراج ده‌كیل ، آنجاق او استعمالی ممكن اولدیغی قادار سماعی بر طرزه افراغ ایتمكدر . لسانمزك بوكونكی افاده قدرتنی تأمین ایده‌ن

بو کلمه‌لرك لغتده ابقاسیله لساناً آنی بر کریله‌مه‌یه اوغرامق تهلکه‌سی برطرف ایدلمشدر . کله‌جك نسللرك تورکجه شکلیاته آلیشدیریلماسیله‌ده ، لسانمزك صارصیلتیسز برصورتده ملی انکشافی تأمین اولوناجقدر .

لیسه تحصیلنی اکمال ایدن کنجلرك أسکی أدبیاتمزدن کلیاً بی‌بهره اولارق یتیشمه‌سی تورك دیلی أنجمنی ایچون بر غایه دکلدر . فقط ئولولرك لسانه دیریلرك دیلنی باغلایاجق درجه‌ده تغلب ایتمك حقی ویریله‌مز . أدبی تدریساته أك زیاده اهمیت ویره‌ن فرانسزلرده اون یدنجی عصردن بری تقرر ایده‌ن بوکونکی أدبی لسانلرینك تحصیلنه تخصیص ایتدکلری زمانه نسبةً پك جزئی برزمانی ، اوندن اسکی أدبیاتلرینه حصر ایتمکده‌درلر. أساسا هرمدنی ملت أك أسکی أدبیاتندن ملی حرثنك تشکلنه خدمت ایده‌بیله‌جك محدود آبده‌لری داها یکی برلسانه نقل ایتمکده قصور ایتمز. بزم ایچون تعقیب ایدیله‌جك یول‌ده عینی‌در. مثلا « کتاب دده قورقوت»ك بعضی ماصاللری، ابتدائی طرز انشالریله‌ده، پك اعلا ایلك مکتب طلبه‌سنه ویریله‌بیلیر. آنجاق اونلری کندی لسانمزه، هم‌ده چوجوق لسانه نقل ایتمك شرطیله. آمریقانك چوجوق أدبیاتنده بونك کبی مختلف ابتدائی ادبیات نمونه‌لری بویوك بریر اشغال ایتمکده‌در؛ آمریقا چوجوقلرینه ئولیسك سرکذشتلریله برابر بیك بر کیجه ماصاللرندن علاءالدینك سحرلی فنه‌ری‌ده اوقوتولمقده‌در . بناءً علیه ، صرفمزك بسیطلشدیرلمه‌سیله کنجلکی ملی حرثدن اوزاقلاشدیرمق تهلکه‌سنك میدانه کله‌جکی ادعا ایدیله‌مز . بونلرك هر ایکیسی آیری حل اولوناجق مساله‌لردر .

لیسه صنفلرنده ، قوللانمقده اولدیغمز عربجه کلمه‌لرك شکلیات اعتباریله‌ده ایضاحی پك اعلا ممکندر. بو خصوصده‌ده آلمانلرك ویا انکلیزلرك أسکی یونانیجه ولاتینجه‌یه قارشی آلدیغی وضعیتی تعقیبدن باشقا یاپیلاجق برشی یوقدر . تورك دیلی انجمنی یاقینده بومساله ایله‌ده اشتغال ایده‌رك لیسه‌نك منتهی صنفلرینه وادبیات شعبه‌لرینه تعلق ایده‌ن لسان تدریساتی عصرك احتیاجلریله متناسب برشکله افراغ ایچین تعلیم وتربیه دائره‌سیله مشترکاً چالیشمالیدر .

تورك دیلی انجمنی

اعضا :

محمد احسان فالح رفقی فاضل احمد روشن اشرف راغب خلوصی احمد جواد ابراهیم

یعقوب قدری محمد امین

مختصر تورکجه غرامر

مختصر تورکجه غرامەر [صرف]

I. فصل

فونەتیك [صوتیات]

1 — سسلر وحرفلر

1 — لسانمزده ، ـ وسطی قولاق ایچین تفریقی کوچ بعضی اینجه تلفظ فرقلری نظره آلینماماق اوزره ـ 8 صدالی (ووآیەل) ، 19 صداسز (قونسون) ، 2 یاریم صدالی سس واردر . بو سسلر یکی آلفابەمزده آشاغیدەکی 29 حرفله تمثیل ایدیلیر .

I. صدالی حرفلر							
A, a	E, e	O, o	Ö, ö	U, u	Ü, ü	I, ı	İ, i
Ali علی	Emin أمین	Orhan اورخان	Ömer عمر	Uşşak عشاق	üzüm اوزوم	ırmak ایرماق	İbrâhim ابراهیم
al آل kal قال	ez أز gez گز	ol اول bol بول	öz ئوز söz سوز	uyku اویقو duygu دویغو	düşkün دوشکون	kırmak قیرمق	iz ایز diz دیز

II. اشارتلر.			
â	û	î	اوزاتما : [^] منشأی عربجه و عجمجه کلەلرده اوزاتیلارق تلفظ ایدیلن a ، e ، i ، u صدالیلری اوزرینه قونور .
âli عالی imâr اعمار	dârülfünûn دارالفنون tâmir تعمیر	îmân ایمان têmin تامین	
tama' (tamaın) طمع mebde' (mebdein) مبدأ	mes'ut مسعود mak'hur مقهور	bedî' (bedîin) بدیع kal' (kal'in) قلع	قوما (کسمه ، وورما) ['] I. کلەلرك اورتاسنده هجەنك نهایت بولدیغنی واشارتی تعقیب ایدەن صدالی حرفله یکی برهجەنك باشلادیغنی کوسترمك ایچین قوللانیلیر . II. بعضی کلەلرك نهایتنده ، بوغازدن اجرا ایدیلن قیصا سس کسیمنی کوسترمك ایچینده قوما قوللانیلیر .

III . صداسز (قونسون) و یاری صدالی حرفلر .						
B , b به	C , c جه	Ç , ç چه	D , d ده	F , f فه	G , g (*) گه	ğ (*) یوموشاق گه
Bedri بدری bal بال	Cemal جمال cam جام	Çankaya چاك قایا çam چام	Dumlupınar دوملو پیكار dede دده	Fehmi فهمی fener فنه‌ر	Gâzî غازی gemi كمی	olduğu اولدیغی geldiği كلدیكی
H , h هه	J , j ژه	K , k (*) ك قه	(*) L , l له	M , m مه	N , n نه	P , p په
Hasan حسن hemen همان	Japon ژاپون jâle ژاله	Kadri قدری Kemal كمال	Lâmi' لامع limon لیمون	Mehmet محمد mum موم	Nazif نظیف nâne نانه	Pâris پارس paça پاچا
R , r ره	S , s سه	Ş , ş شه	T , t ته	V , v وه	Y , y یه	Z , z زه
Rıza رضا ramazan رمضان	Sâmi سامی süs سوس	Şevket شوكت şiş شیش	Târık طارق tut طوت	Veli ولی vur وور	Yusuf یوسف yay یای	Zeki ذكی az آز

[*] - § «g» حرفی (a, ı, o, u) صدالی حرفلریله هجه تشکیل ایتدیکی زمان (غ)، (e, i, ö, ü) صدالی حرفلریله هجه تشکیل ایتدیکی زمانایسه (گ) کی اوقونور. بوحرفك قالین صدالیلرله یاپیلان هجه‌ده (گ)، اینجه‌صدالیلرله یاپیلانهجه‌لرده (غ) سسنی أدا ایتمه‌سی‌ایچین کندیسندن‌صوکرا (h) حرفی یازیلیر: âghâh (آ گاه)، enghûr (أنکور)، ruzghar (روزکار)؛ bâğhî (باغی)، terghîp (ترغیب) کیبی.

§ «ق» حرفی (a, o, ı, u) صدالیلریله هجه تشکیل ایتدیکی زمان (ق)، (e, i, ö, ü) صدالیلریله هجه تشکیل ایتدیکی زمان ایسه (ك) کیبی اوقونور. بوحرفك قالین صدالی حرفلرله تشکیل ایدیلن هجه‌لرده (ك)، اینجه صدالی حرفلرله یاپیلان هجه‌لرده (ق) سسنی ادا ایتمه‌سی ایچین کندیسندن صوکرا (h) حرفی یازیلیر: khar (کار)، mezkhûr (مذکور)، hâkh (خاك)، müttekhî (متقی) کیبی.

بو آهنکسز سسلر آنجاق منشای اجنبی، محدود مقدارده کلمه‌لره مخصوصدر.

§ کلمه‌نك نهایتنده بولونان (k) دن صوکرا صدالی برحرف کلدیکی‌زمان، آهنکه کوره، قالین ویا اینجه شکلده اوقونان بر یاریم صدالی‌یه تحول ایدر. بوتقدیرده یوموشاق (گه) دینیلن (ğ) یازیلیر. بعضی هجه‌لرك نهایتنده اولوب اوزاتیلارق سویله‌نن یاریم صائت‌ده بو یوموشاق گه (ğ) ایله یازیلیر؛ مثاللر:

köpek (کوپك), köpeği (کوپکی), kapak (قاپاق), kapağı (قاپاغی);

iğ (ایك), ığri (ایکری); ağ (آغ), ağrı (آغری); doğ (دوغ), doğru (دوغرو).

§ لغتمزه داخل بوتون کلمه‌لرك اینجه وقالین لامنی یازمق ایچین یالکز بر (ا) حرفی وادر. أساساً لامك قالین صدالیلرله اینجه اوقونماسی آنجاق منشای أجنبی کلمه‌لره مخصوصدر. بو کلمه‌لرده بولونان اوزاتیلمش صدالیلر أکثریتله لامك اینجه اوقوندیغنه دلالت ایده‌ر.

صدالی حرفلر

2 . ــ صدالی حرفلرك تقسیماتی

2 ــ صدالی حرفلریمز ، تلفظلری اثناسنده :

I. سس مجراسنك آلدیغی ابعاده نظراً ، « كنیش » وَ « دار » نوعلرینه آیریلیرلر.

كنیش صدالیلر : a, e, o, ö

دار صدالیلر : u, ü, ı, i,

اخطار ــ أسكیدن (a,e) یه اوستون ، (o,ö) یه مبسوط اوترو ، (u,ü) یه مقبوض اوترو ، (ı,i) یه‌ده أسره دینیلیردی . تعریفلری كوچلشدیره‌ن بوتقسیم ترك اولونمشدر .

II. حاصل ایتدكلری سمعی انطباعلره نظراً « قالین » وَ « اینجه » ، یاخود مخرجلرینه نظراً « آرت داماق » وَ « ئوك داماق » صدالیلری نوعلرینه آیریلیرلر .

قالین صدالیلر (آرت داماق صدالیلری) : a, o, u, ı

اینجه صدالیلر (ئوك داماق صدالیلری) : e, ö, ü, i

III. دوداقلرك وضعیتنه نظرآده « دوداق صدالیلری » وَ « دیش صدالیلری » نوعلرینه آیریلیرلر. دوداق صدالیلرینك تلفظنده دوداقلر ئوكه دوغرو یووارلاق بروضعیتده اوزاتیلارق دیشلرك كورونمه‌مه‌سنه سبب اولور؛ دیش صدالیلرینك تلفظنده ایسه دوداقلر آرقایه چكیله‌رك دیشلر كورونور .

دوداق صدالیلری : o, u, ö, ü

دیش صدالیلری : a, e, ı, i

اخطار ــ أسكی تقسیماته كوره ، مقبوض‌اولسون مبسوط اولسون ، ضمه‌لر « دوداق » صدالیلرینی، فتحه‌لرله كسره‌لرده « دیش » صدالیلرینی تمثیل ایده‌رلر .

فائده ــ علمی لسانده ئوك داماق حرفلرینه « حنكی » palatales ، آرت داماق حرفلرینه « شراعی » vèlaires ، دوداق حرفلرینه « شفوی » labiales ، دیش حرفلرینه « سنّی » dentales دیرلر .

صدالی حرفلرك تقسیماتنی كوستره‌ن جدول

اینجه صدالیلر		قالین صدالیلر		توركجه صدالی حرفلر
دار	كنیش	دار	كنیش	
i	e	ı	a	دیش صدالیلری
ü	ö	u	o	دوداق صدالیلری

صدالی حرفلرك احوالی

3 — آهنك : صدالی حرفلرك بکزه‌شمه‌سی

3 — تورکجه کلمه‌لرك واونلره کتیریلن لاحقه‌لرك صدالی حرفلری آراسنده :
1) قالینلق اینجه‌لك ، 2) شفویلك سنیلك جهتندن مطابقت اولور .

فائده — قالینلق اینجه‌لك مطابقتنه « عمومی بکزه‌شمه » ، شفویلك سنیلك مطابقتنه « خصوصی بکزه‌شمه » دیرلر .

عمومی وخصوصی بکزه‌شمه قاعده‌لری :

I. (کنیش ویا دار) قالین دیش صدالیسندن صوکرا ، (کنیش ویا دار) قالین دیش صدالیسی ؛
II. « « اینجه دیش صدالیسندن « « « اینجه دیش صدالیسی کلیر.
III. (کنیش ویا دار) قالین‌دوداق صدالیسندن صوکرا ، کنیش قالین‌دیش صدالیسی ویادارقالین دوداق صدالیسی ؛
IV. (کنیش ویا دار) اینجه دوداق صدالیسندن صوکرا کنیش اینجه دیش صدالیسی ویا داراینجه دوداق صدالیسی کلیر .

تطبیقات — عمومی وخصوصی آهنکه دائر

I. قالین دیش صدالیسندن صوکرا قالین دیش صدالیسی کلیر .

kal :	kalsa	قالسا ,	kalacak	قالاجق ,	: a دن صوکرا a
bağ :	bağa	باغه ,	bağdan	باغدن ,	
kal :	kaldı	قالدی ,	kaldım	قالدم ,	: a دن صوکرا ı
bağ :	bağı	باغی ,	bağım	باغم ;	
kıl :	kılsa	قیلسا ,	kılacak	قیلاجق ,	: ı دن صوکرا a
kır :	kıra	قیره ,	kırdan	قیردن ;	
kıl :	kıldı	قیلدی ,	kıldım	قیلدم ,	: ı دن صوکرا ı
kır :	kırı	قیری ,	kırın	قیرك .	

II. اینجه دیش صدالیسندن صوکرا اینجه دیش صدالیسی کلیر :

gel :	gelse	کلسه ,	gelecek	کله‌جك ,	: e دن صوکرا e
ev :	eve	أوه ,	evden	أودن ;	
gel :	geldi	کلدی ,	geldim	کلدم ,	: e دن صوکرا i
ev :	evi	أوی ,	evin	أوك ;	

git :	gitse	کیتسه ,	gidecek	کیده‌جك ,	:	i دن صوکرا e
ip :	ipe	ایپه ,	ipten	ایپدن ;	:	
git :	gitti	کیتدی ,	gittim	کیتدم ,	:	i دن صوکرا i
ip :	ipi	ایپی ,	ipin	ایپك .		

III. — قالین دوداق صدالیسندن صوکرا کنیش قالین دیش صدالیسی ویادار قالین دوداق صدالیسی کلیر:

koş :	koşsa	قوشسا ,	koşacak	قوشاجق ,	:	o دن صوکرا a
koç :	koça	قوچه ,	koçtan	قوچدن ,		
koş :	koştu	قوشدی ,	koştum	قوشدم ,	:	o دن صوکرا u
koç :	koçu	قوچی ,	koçun	قوچك ;		
dur :	dursa	دورسا ,	duracak	دوراجق ,	:	u دن صوکرا a
kuş :	kuşa	قوشه ,	kuştan	قوشدن ;		
dur :	durdu	دوردی ,	durdum	دوردوم ,	:	u دن صوکرا u
kuş :	kuşu	قوشی ,	kuşun	قوشك .		

IV. — اینجه دوداق صدالیسندن صوکرا کنیش اینجه دیش صدالیسی ویادار اینجه دوداق صدالیسی کلیر.

gör :	görse	کورسه ,	görecek	کوره‌جك ,	:	ö دن صوکرا e
göz :	göze	کوزه ,	gözden	کوزدن ;		
gör :	gördü	کوردی ,	gördüm	کوردم ,	:	ö دن صوکرا ü
göz :	gözü	کوزی ,	gözün	کوزك ;		
gül :	gülse	کولسه ,	gülecek	کوله‌جك ,	:	ü دن صوکرا e
gül :	güle	کله ,	gülden	کلدن ;		
gül :	güldü	کولدی ,	güldüm	کولدم ,	:	ü دن صوکرا ü
gül :	gülü	کلی ,	gülün	کلك .		

فائده — مثاللردن آکلاشیلدیغی وجه‌ایله ، دیش صدالیلرندن صوکرا دوداق صدالیسی کله‌دیکی کبی ، عمومیتله دوداق صدالیلرندن صوکرا کنیش دوداق صدالیسی کلمز .

4 — آهنکك بوزولدیغی یرلر

4 — لاحقه‌لردن (— یور : yor —) (— کن : ken —) (— کی : ki —) ، (— له‌ین : leyin —) عمومیتله آهنك قاعده‌لرینه مخالفدر . بونلردن (— یور : yor —) دائما قالین ، دیکرلری دائما اینجه اولور . شو قادارکه ، (— یور : yor —) ی ماده‌یه ربط ایدن صدالی حرف ماده‌نك عمومی وخصوصی آهنکنه ؛ (— کی : ki —) نك صدالیسی ایسه یالکز خصوصی آهنکه تابع اولور .

مثاللر :

(— یور : yor —) : صورویور soruyor ، آلیور alıyor ، کولویور gülüyor ، بیلیور biliyor؛

(— کی : ki —) : بوکونکی bügün-kü ، پازارده‌کی pazarda-ki ؛

(— کن : ken —) : اوقومشکن okumuş-ken ، یازارکن yazar-ken ؛

(— له‌ین : leyin —) : صباحله‌ین sabahleyin ، آقشامله‌ین akşamleyin کیبی

5 — منشای أجنبی اولان کلمه‌لرده صدالی حرفلر چوق دفعه آهنك قانونته تابع دە‌کیلدر :

معلم ، متخصص ، متعصب ، أطراف ، أطفال ، معتبر ، حلوا « هلوا » ، اقتطاف ؛
خانه ، یادکار ، پیرایه ، لیمون ، کستانه ، استاتیستیق ، الخ.

بوکیبی کلمه‌لره کتیریله‌جك لاحقه‌لرك قالینلغنی ، اینجه‌لکنی صوك هجه تعیین ایدر . بو صوك هجه ، سماعی اولارق ، بعض کلمه‌لرده قالین،بعضیلرنده اینجه اولور . مثاللر :

etraf, etrâfa — (قالین) أطراف ، أطرافه ;

emlâkh, emlâke — (اینجه) أملاك ، أملاکه ;

ihtiyaç, ihtiyâca — (قالین) احتیاج، احتیاجه ;

işgâl, işgâle — (اینجه) اشغال ، اشغاله ;

lâzım, lazıma — (قالین) لازم ، لازمه ;

khâtip, khâtibe — (اینجه) کاتب ، کاتبه .

بوکیبی کلمه‌لرك قالین ویا اینجه لاحقه آلدیغی ترتیب ایدیلن املا لغتنده کوستریلمشدر :

حرف : harf, - in ؛ عصر : asır, - srın ؛

شرق : şark, - ın ؛ ذوق : zevkh, - kın کیبی.

فائده — بعضی تورکجه کلمه‌لرده دخی آهنك بوزولمقده‌در : قارده‌ش ، هانکی ، آتیك . الخ کبی .

5 — هجه

6 — بر چیرپیده تلفظ ایدیلن سسه ویا سسلر غروپنه (هجه) دیرلر .

هجه :

1) تك بر صدالیدن ،

2) بر صدالیله برصداسزدن ،

3) برصدالیله ایکی صداسزدن ،

4) بر صداسزله بر صدالیدن ،

5) بر صداسز ، بر صدالی و برصداسزدن ،

6) برصداسز ، بر صدالی وایکی صداسزدن تشکل ایده‌بیلیر . مثلا :

I : o (او — ضمیر) ، e ! (نه ! — ندا !) ؛ öde (کلمه‌سنده برنجی هجه ; (ئوده —

II : ok (اوق) ، ak (آق) ، iz (ایز) ، eş (أش) ;
III : art (آرت) ، ört (ئورت) ، alt (آلت) ، üst (اوست) ;
IV : kara (قارا) ، dolu (دولو) ، kova (قووا) ، keçi (كچى) ;
V : baş (باش) ، kır (قیر) ، süz (سوز) ، güz (کوز) ;
VI : sarp (صارپ) ، kırk (قیرق) ، salt (صالت) ، gürz (كورز) ، dürt (دورت) ;
dost (دوست) ، dürüst (درست) ، dürüşt (درشت) ;

کبی .

7 — منشای ئوز تورکجه اولان کلمه‌لر (ل ، ر ، ن) سسلریله باشلایامازسه‌ده مختلف لسانلردن آلدیغمز کلمه‌لرك برچوغی بوسسلرله باشلامقده‌در . استانبول شیوه‌سیله قونوشانلر اوکلمه‌لری قولایلقله تلفظ ایده‌بیلیرلر . آنجاق آنادولونك بعضی شیوه‌لرنده بوسسلرك تلفظنی تأمین ایچین زائد بر (ای) علاوه اولونمقده‌در . (ایلیمون ، ایرمضان ، ایناز کبی) . استانبول شیوه‌سنده بولونمایان بوصدالینك املاده اظهاری جائز ده‌کیلدر .

8 — أكثریا منشای أجنبی کلمه‌لرك باشنده ویا اورتاسنده ایکی صامت بولوندیغی زمان بونلرك برنجیسی قیصا بر دار دیش صدالیسیله تلفظ ایدیلیر ، فقط املاده بو قیصا صدالی حرف یازیلماز :

فرانسز fransız ، فرانق frank ، تلغراف telgraf ، غرام gram کبی .

بو صامتلرك برنجیسی (س) اولدیغی زمان کلمه‌نك باشنه زائد بر (i) علاوه‌سیله تلفظ تأمین ایدیلیر:

استانبول İstambul ، اسکمله İskemle ، اسکله iskele ، استاقوز istakoz ، استاسیون istasion کبی .

9 — منشای عربی وفارسی کلمه‌لرده ایکی صداسزحرفلی هجه بولوندیغی زمان أكثریا بوصداسزلردن برنجیسی آهنکه تابع دار بر صدالی حرف آلیر . بعضاً ایسه اولیله دار بر صدالی حرف آلماسنه لزوم یوقدر ؛ بوتلفظلر تمامیله سماعیدر .

1) فکر fikir ، حکم hüküm ؛
2) سلك silk ، ورد vird ؛ کبی .

صداسز حرفلر

6 — صداسز حرفلرك تقسیماتی

11 — صداسز حرفلر ، تلفظ اولوندقلری زمان سس یولی تمامیله قاپانمش ویا آز چوق آرالقلی قالمش اولماسنه کوره :

« قاپانتیلی » *occlusives* و « سورتونمه‌لی » *fricatives* ویا *spirantes* نوعلرینه آیریلیرلر .

فائده — « قاپانتیلی » صداسزلری سوره‌کلی بر صورتده تلفظ ایتمك ممکن ده‌کیلدر ؛ بالعکس « سورتونمه‌لی » صداسزلر ، مخرجده حصوله‌کلن آرالقدن هوانك آقماسی سببیله ، ایسته‌نیلدیکی قادار تمدید ایدیله‌بیلیرلر ؛ بواعتبار ایله « سوره‌کسز » *momentanées* و « سوره‌کلی » *duratives*ناملرینی‌ده آلیرلر .

« قاپانتیلی » ـ « سوره کسمز » حرفلریمز : p, b, t, d, ç, k, g;

« سورتونمه‌لی » ـ « سوره‌کلی » حرفلریمز : f, v, m, ş, s, z, j, u, l, r, h, y, ğ

11 — صداسزلر تلفظ اثناسنده غیرتلاغمزده‌کی سس تللرینك تیتره‌مه‌سیله مترافق اولوب اولمادقلرینه کوره‌ده ایکی قسمه آیریلیرلر. فی الحقیقه بو حرفلری تلفظ ایدرکن قولاقلریمزی طیقایاجق اولورسه‌ق بعضیلرنده اهتزازلی بر سسك باش بوشلقلرینی دولدیردیغنی فرق ایدیلیر، بعضیلرنده‌ایسه بویله بر اهتزاز حصوله کلمز. بو اعتبار ایله صداسزلر «اهتزازسز» ویا « سرت » ، «اهتزازلی» ویا «یوموشاق» نوعلرینه تفریق ایدیلیرلر.

فائده — «سرت» *sourdes* ، « یوموشاق » : *sonores* مقابلنده قوللانیلمشدر. بو حرفلره آلمانلر *stimmlos* و *stimmhaft* ، انکلیزلرده *unvoiced* و *voiced* نامنی ویریرلرکه « صدالی » و « صداسز » دیمکدر . بزده صدالی و صداسز کلمه‌لری *voyelle* و *consonne* مقابلنده قوللانیلدیغندن ، بو حرفلر حقنده ماجار تصنیفنه مطابق صورتده « سرت ، یوموشاق » تعبیرلری ترجیح ایدلمشدر .

« سرت » حرفلریمز : p, t, ç, k, f, s, ş, h;

« یوموشاق » حرفلریمز : b, d, c, g, v, m, z, j, n, l, r, y, ğ.

13 — صداسزلر مخرجلری اعتباریله‌ده : (دوداق حرفلری)، (دیش حرفلری)، دیش أتلری حرفلری ، (ئوك داماق حرفلری) ، (آرت داماق حرفلری) نوعلرینه آیریلیرلر .

(دوداق) حرفلریمز : p, b, f, v, m;

(دیش) حرفلریمز : t, d, s, ş, z, j, n;

(دیش أتلری) حرفلریمز : c, ç;

(ئوك داماق) حرفلریمز : k (ك), g (گ) , l, r, y, ğ;

(آرقا داماق) حرفلریمز : k (ق), g (غ) , h.

صداسز حرفلرك تقسیماتنی کوسته‌رن جدول

تورکجه صداسز حرفلر		« دوداق » حرفلری	« دیش » حرفلری	«دیش أتلری » حرفلری	« ئوك داماق » حرفلری	« آرقا داماق » حرفلری
سوره کسمز حرفلر	سرت	p	t	ç	«ك» k	«ق» k
	یوموشاق	b	d	c	«گ» g	«غ» g
سوره‌کلی حرفلر	سرت	f	s ş			h
	یوموشاق	v m	z j n		l r y ğ	ğ

7 — صداسز حرفلرك احوالی

13 — کلمه‌لرك نهایتنه کلن «سوره‌کسز» سسلر دائما «سرت» اولور. فقط کندیلریله ، عینی هجه‌ده، صدالی بر حرف برله‌شیرسه کندی نوعلرندن بر « یوموشاق » سسه تحول ایده‌رلر .

املاده ، « سرت » ویا « یوموشاق » تلفظ اولوندقلرینه کوره ، کندی حرفلریله یازیلیرلر .

بو سس وحرف تحوللری آشاغیده کوسته‌ریلمشدر .

صدائینك ئوکنده	کلمه نهایتنده	مثاللر
b	p	çorap چوراپ , çorabın چورابك ; kap قاپ , kabın قابك ;
		azâp عذاب , azâbın عذابك ; arap عرب , arabın عربك ;
d	t	kanat قانات , kanadın قانادك ; yurt یورت , yurdun یوردك ;
		inat عناد , inadın عنادك ; Ahmet احمد , Ahmedin احمدك ;
c	ç	ağaç آغاج , ağacın آغاجك ; ihtiyaç احتیاج , ihtiyâcın احتیاجك ,
ğ	k	kemik کمیك , kemiğin کمیگك ; felek فلك , feleğin فلگك ;
		kapak قاپاق , kapağın قاپاغك ; balık بالق , balığın بالغك ;

اخطار — سوره‌کسز حرفله نهایت بولان کلمه‌یی صدالی حرف ایله باشلایان کلمه تعقیب ایده‌رسه سوره‌کسز حرف سرت اولارق قالیر ، آنجاق صدالی ایله قایناشماسی سببیله یوموشاق اوقونور : Ahmef efendi (احمد افندی) کیبی .

14 — بعضی تورکجه کلمه‌لر نهایتلرنده‌کی سوره‌کسز حرفی دائما سرت اولارق محافظه ایده‌رلر . بو کلمه‌لرك چوغی تك هجه‌لیدر . مع‌مافیه ایکی هجه‌لیلردن صوکده‌کی سرت سسی محافظه ایده‌نلر اولدیغی کیبی تك هجه‌لیلردن‌ده بو سسی یوموشاق سسه تحویل ایده‌نلرده واردر . مثاللر :

I صوکده‌کی سرت سسی محافظه ایده‌ن تك هجه‌لیلردن :

ek, ekin; ok, okun; ak, akın; at, atın; kök, kökün.

أك أكك اوق اوقك آق آقك آت آتك کوك کوکك

II صوکده‌کی سرت سسی یوموشاق سسه تحویل ایده‌ن تك هجه‌لیلردن :

çok, çoğun; at, adın; gök, göğün kap, kabın.

چوق چوغك آد آدك کوك کوگك قاپ قابك

III صوکده‌کی سرت سسی محافظه ایده‌ن ایکی هجه‌لیلردن :

sepet, sepeti; demet, demeti servet, serveti.

سپت سپتی ده‌مت ده‌متی ثروت ثروتی

15 — منشأی عربی ویا فارسی اولان کلمه‌لردن آنجاق ، اسکی یازیده ، مجردنده یوموشاق حرف ایله یازیلانلر صدالیلانما سببیله بو سسی اظهار ایده‌رلر . یکی املاده بو کلمه‌لر ، یوموشاق ویا سرت اوقوندقلرینه کوره ، عینی جنسدن بر حرف ایله یازیلیرلر . مثاللر :

inat, inadın; ihtiyaç, ihtiyâcın; hayat, hayâtın; Ismet, Ismetin.

عناد عنادك احتیاج احتیاجك حیات حیاتك عصمت عصمتك

فائده — املا لغتنده حرفی ده‌کیشدیرمه‌ین کلمه‌لر شو صورتله کوستریلمشدر :

hayat-tın : حیات , ismet-in : عصمت

16 — كلمه‌لرك نهايتنده‌كى سوره‌كلى حرفلر صدالى حرف آلدقلرى زمان صوتى قيمتلرينى محافظه ايده‌رلر ، بناءً عليه املاده حرف ده‌كيشديرمه‌يه محل يوقدر ؛ مثاللر :

ev, evin; raf, rafın; tebliğh, tebliğhin.

تبليغك تبليغ رافك راف أوك أو

17 — كلمه نهايتنده‌كى سرت سسلر ، بر لاحقه‌نك يوموشاق وسرت اولابيلن سسيله برلشديكى زمان بو ايكى سس برى برينه بكزه‌يه‌رك ايكيسى‌ده سرت تلفظ ايديلير .

كذالك كلمه نهايتنده‌كى سوره‌كلى يوموشاق سسلر برلاحقه‌نك مذكور ماهيتده‌كى سسيله برلشديكى زمان ايكيسى‌ده يوموشاق اوقونور ويوموشاق حرفله يازيلير .

صوتياتمزك بو خصوصيتنه (صداسزلرك بكزه‌شمه‌سى) نامى ويريلير .

مثاللر :

I. كلمه نهايتنده سرت سس بولونديغنه دائر :

es — esti, kap — kaptı, çift — çiftçi, süt — sütçü, raf — raftan,

رافدن — راف سوتجى — سوت چيفتجى — چيفت قاپدى — قاپ أسدى — أس

sokak — sokaktan, hoş — hoşça, giriş — girişken, mert — mert-çe,

مردجه — مرد كيريشكن — كيريش خوشجه — خوش صوقاقدن — صوقاق

kes — keskin, konuş — konuşkan, coş — coşkun.

جوشقون — جوش قونوشقان — قونوش كسكين — كس

II. كلمه نهايتنده يوموشاق سس بولونديغنه دائر :

sev — sevdi; kaz — kazdı, han — hancı, odun — oduncu el — elden,

ألدن — أل اودونجى — اودون خانجى — خان قازدى — قاز سه‌ودى — سه‌و

dükhan — dükhandan, insan — insan-ca, güzel — güzelce, çekin — çekingen,

چكينكن — چكين كوزه‌لجه — كوزه‌ل انسانجه — انسان دكاندن — دكان

gir — girgin, dol — dolgun, utan — utangaç.

اوتانغاج — اوتان دولغون — دول كيركين — كير

18 — صداليدن صوكرا كلن بو قبيل لاحقه‌لرك‌ده ايلك قونسونى يوموشاق اوقونور ويوموشاق حرفله يازيلير :

okudu, acıdı, deveci, sobacı, anneden, babadan, kabaca, oraca.

اوراجه قاباجه بابادن آننه‌دن صوباجى ده‌وه‌جى آجيدى اوقودى

10 — وورغو

19 — آقسان طونيك « وورغو » ، بر هجه‌نك ديكرلرندن داها يوكسك (يعنى داها سرت) تلفظ ايديلمه‌سيدر . « وورغو » توركجه‌ده ، لاحقه‌لرده داخل اولديغى حالده ، دائما صوك هجه‌اوزرنده‌در ؛ يالكز لاحقه حالنده اولان بعضى أداتلر « وورغو » قبول ايتمزلر ؛ بناءً عليه « وورغو » اونلردن اول كلن هجه اوزرنده قالير . بو أداتلر شونلردر :

1) mi استفهام اداتی « وورغوسز » اولور ؛ کلمه‌دن آیری اولارق یازیلیر :

Hasan mı geldi, Ahmet mi ? — حسن‌می کلدی احمدمی ؟

Hasana mı verdiniz, Ahmede mi ? — حسنه‌می ویردیکز ، احمده‌می ؟

Hasan gelecek mi-dir ? — حسن کله‌جکمیدر ؟

2) de رابطه‌سی [دخی معناسنه کلن « ده »] « وورغوسز » اولور ، کلمه‌دن آیری یازیلیر :

Ben de bu fikirde-yim — بن‌ده بو فکرده‌یم .

عینی لاحقه غیر صریح مفعول علامتی اولورسه « وورغو » قبول ایده‌ر وکلمه‌دن آیری یازیلماز .

Bende öyle bir fikir yok-tur. — بنده ئویله بر فکر یوقدر .

3) یاردیمجی فعل لاحقه‌لریله تشکیل ایدیلن مرکب زمانلرده « وورغو » بولاحقه‌لردن أولکی هجا اوزرنده قالیر. «وورغوسز»اولان مذکورلاحقه‌لر کلمه‌دن آیری یازیلارق اوکا برچیز کیله ربط ایدیلیر :

Hasan da söylemiş-ti. — حسن‌ده سویله‌مشدی .

Hasan okumuş-ken unuttu. — حسن اوقومشکن اونوتدی .

Siz gider-seniz ben gitmem. — سز کیدرسه‌کز بن کیتمم .

4) فعل تصریفلرنده ، ایکنجی شخص لاحقه‌لری (سك ، سکز) اولان صیغه وزمانلرده برنجی وایکنجی شخص لاحقه‌لری « وورغوسز » اولور ، مذکور شخص لاحقه‌لری فعلدن آیری یازیلارق اوکا بر چیز کی ایله ربط ایدیلیر :

Şimdi gelir-im — شیمدی کلیرم .

Bu sabah bize gelmiş-siniz — بو صباح بزه کلمشسکز .

Biz de oraya gideceğ-iz — بزده اورایه کیده‌جکز .

5) اسملر (اسم ، ضمیر وصفتلر) یاردیمجی فعل وشخص لاحقه‌لریله خبر حالنه کتیریلدیکی وقت « وورغو » بو لاحقه‌لردن اولکی هجه اوزرینه کلیر ؛ « وورغوسز » اولان بو لاحقه‌لر کلمه‌دن آیری یازیلارق اوکا بر چیز کی ایله ربط ایدیلیر :

meşgul-um,	çocuk-tum,	dargın-mışsınız,	adam-sa,	Ahmet-tir	şâkird-im;
مشغولم	چوجوقدم	دارغینمشسکز	ادامسا	احمددر	شاکردم

ben-im,	sen-sin;	biz-iz,	onlar-dır
بنم	سنسك	بزز	اونلردر

اخطار : 1) مضاف کلمه‌لرك نهایتنده اولوب شخصلره دلالت ایده‌ن لاحقه‌لر « وورغولو » اولور ، بناءً علیه کلمه‌دن آیریلمازلر :

çocuk — «benim» çocuğum, «benim» okuduğum, «benim» okuyacağım.

چوجوق «بنم» چوجوغم «بنم» اوقودیغم «بنم» اوقویاجغم

2) عمومیتله اسمی وفعلی تصریفلرك املاسنده اطرادی تامین ایتمك ایچین شخص ومرکب زمان

لاحقه‌لری، وورغولو اولسون وورغوسز اولسون، کلمه‌دن (فعللرده او چنجی مفرد شخصدن) آیری یازیلارق اوکا برچیزکی ایله ربط ایدیلیر آنجاق لاحقه برحرفدن عبارت اولدیغی زمان کلمه‌دن آیری یازیلماز. مثاللر:

gelir-ler (کلیرلر), gelecek-ler (کله‌جکلر), geldi-niz (کلدیکز)

geidi-ler (کلدیلر), gelse-niz, (کلسه‌کز), gelse-ler (کلسه‌لر)

geldim (کلدم), aldın (آلدك), gelsem (کلسه‌م)

3) أمر صیغه‌لرنده، روحی وارادی شدتك تأمینی ایچین، لاحقه‌لر آیریلماز:

okusunlar (اوقوسونلر), dursun (دورسون), geliniz (کلیکز) کبی

6) «له، چین، سه» أداتلرندن اولکی هجه «وورغولو» در؛ «وورغوسز» قالان بو أداتلر چیزکی ایله کلمه‌یه ربط ایدیلیر؛ مثاللر:

ahınet-le, hasan-la, benim-çin, onun-çun, ahmet-se.

احمدله حسنله بنمچین اونکچون احمدسه

بو أداتلر (ایله، ایچین، ایسه) صورتنده یازیلیرسه چیزکی‌یه لزوم یوقدر:

tilki ile leylek (تیلکی ایله لەیلەك); tilki için (تیلکی ایچین); leylek ise (لەیلەك ایسه)

(ایمش، ایسه، ایدی ..) یاردیمجی فعللری دخی بو شکلده یازیلیرسه بونلرله کلمه آراسنه چیزکی قونماز؛ مثاللر:

yazmış imiş; mustafa imiş; gelmiş ise; okumuş ise.

یازمش ایمش مصطفی ایمش کلمش ایسه اوقومش ایسه

7) «ـ جه» لاحقه‌سی ظرف حال adverbe اولدیغی زمان «وورغوسز» قالارق کلمه‌دن آیری یازیلیر؛ صفتی تعدیل ایچین کتیریلدیکی زمان «وورغو» لانیر، بناءً علیه کلمه‌دن آیریلاماز؛ مثاللر:

1. mert-çe dövüştü; insan-ca hareket etti.

مردجه «دوکوشدی» انسانجه «حرکت ایتدی»

2. gözelce, kabaca, budalaca, safça.

کوزلجه قاباجه بودالاجه صافجه

8) بونلردن باشقا: me — نفی لاحقه‌سندن، ce — تعقیبیه لاحقه‌سندن وبعضی ربط صیغه‌لرینك لاحقه‌لرندن اولکی هجه‌لر دخی خفیفجه «وورغولو» اولور؛ فقط بولاحقه‌لر کلمه‌دن آیری یازیلماز؛ مثاللر:

1) me — نفی لاحقه‌سندن اولکی هجه:

gelmedi کله‌دی, gitmeyecek کیتمه‌یه‌جك.

2) ce — تعقیبیه لاحقه‌سندن اولکی هجه:

gelince کلنجه, gidince کیدنجه.

3) بعضی ربط صیغه‌لری لاحقه‌لرندن اولکی هجه

gitmeden کیتمه‌دن, sordukça, v.s.. صوردقجه، الخ..

فائده — تعیین وتخصیص اداتی اولان «ـ کی: ki ـ» آهنکه تابع اولمادیغندن کلمه‌یی بارز ایکی قسمه آییریر. بوکا بناءً بو لاحقه‌ده، برچیزکی ایله کلمه‌یه ربط ایدیلیر:

pazarda-kilerden (بازارده‌کیلردن) کبی.

فصل II.

تشكيلات

II — عمومی فکرلر

20 — تورکجه‌نك بوتون صرف شکللری جذر و ماده‌لرك صوکنه لاحقه‌لر علاوه‌سیله وجوده کتیریلیر (ئوك لاحقه‌لر حقنده‌کی ملاحظه آز آشاغیده کوروله‌جکدر .)

جذر کلمه‌نك اصل کوکی اولوب کندیسنده زائد هیچ بر حرف بولونماز. ماده ایسه جذردن ولاحقه ویا لاحقه‌لردن تشکل ایده‌ر . بناءً علیه بر جذردن متعدد ماده‌لر کله‌بیلیر و هر ماده‌نك مختلف صرفی شکللری اولور .

لسانمزده « جذرلر » مستقلاً معنا صاحبی کلمه‌لردر ، فقط لاحقه‌لر معناجه مستقل اولمادیغی کیبی ، صوتجه دخی جذر ویا ماده‌نك آهنکنه تابع اولورلر و اوکا کوره صدالی حرف آلیرلر .

21 — لاحقه‌لرك علاوه‌سیله ، جذر ویا ماده‌یه :

1) یا هیچ بر تحول حصوله کلمز :

ev — evcik, güzel — güzelce, süt — sütçü, süz — süzme, düş — düşkün ;

أو — أوجك کوزه‌ل — کوزه‌لجه سوت — سوتجی سوز — سوزمه دوش — دوشکون

کیبی .

2) یاخود آشاغیده کورولدیکی کیبی ماده‌نك صوکنده سس ده‌کیشمه‌سی حصوله کلیر :

1 — ماده‌نك صوکی ایله لاحقه آراسنده بر صدالی حرف واسطه‌سیله هجه قایناشماسی حصوله کلیر:

öl — ölüm, tüt — tütün, geç — geçit, sor — soruş ürk — ürkek, kork — korkak;

ئول — ئولوم توت — توتون کچ — کچیت صور — صوروش ئورك — ئورکك قورق — قورقاق

کیبی .

2 — کلمه‌نك صوك سسی، بو هجه قایناشماسیله، سرت ایکن یوموشاق اولور ویوموشاق حرف ایله یازیلیر:

ağaç — ağacın, kanat — kanadı, kapak — kapağa, kemik — kemiğin,

آغاج — آغاجك قانات — قانادی قاپاق — قاپاغه کمیك — کمیکك

ak — ağarmış, et — edecek, git — gider, dört — dördü

آق — آغارمش ایت — ایده‌جك کیت — کیده‌ر دورت — دوردی

کیبی .

3) — لاحقه‌نك علاوه‌سیله کلمه‌نك صوکندن بر ویا داها زیاده سس (وبالطبع اونی تمثیل ایدن حرف) ساقط اولور . مثاللر :

büyük — büyümek, büyücek; ufak — ufalmak, ufacık, ufarak;

بویوك — بویومك بویوجك اوفاق — اوفالمق اوفاجق اوفاراق

kızıl — kızarmak; yeşil — yeşermek.

قیزیل — قیزارمق یشیل — یشرمك

4) — ماده صدالی حرفله نهایت بولور، لاحقه‌ده برصدالی حرفله اوکاربط اولونورسه ایکی صدالی آراسنه (ی، ش، س، ن) حرفلرندن بری کلیر . بونلردن (ی) ایله (ش) حرفلری هیچ برصرفی رول اویناماز، آنجق ایکی صائتك اجتماعندن حصوله کلن صوتی منافرتی ازاله‌یه یارارلر . (س) صائتله بیتن مضافلره لاحق اولدیغی کبی (ن) ده مضافلرك تصریفنده قوللانیلیر . (ن)، چوق دفعه « ی » ایله « ش » کبی لاحقه‌یی ماده‌یه ربط ایده‌رکن صوتی برملایمت حصوله کتیرمك ایچین‌ده کلیر . مثاللر :

1) ایکی صدالی آراسنه « ی » کلدیکنه دائر .

gemi — gemiyi, gemiye; oku — okuyacak. okuya-lım

کمی — کمی‌یی کمی‌یه اوقو — اوقویاجق اوقویالم

2) ایکی صدالی آراسنه (ش) کلدیکنه دائر .

iki, ikişer (ایکی ، ایکیشر) , altı, altışar (آلتی ، آلتیشر) .

3) صدالی ایله بیتن کلمه‌لرك غائبه مضاف حاللرنده (س) کلدیکنه دائر .

kuzu — kuzusu, anne — annesi, baba — babası.

قوزو — قوزوسی آنه — آنه‌سی بابا — باباسی

4) مضافلرك حاللرنده (ن) کلدیکنه دائر .

kuzusu — kuzusunu, annesi — annesine, evi — evini, evinden.

قوزوسی — قوزوسنی آنه‌سی — آنه‌سنه أوی — أوینی أویندن

5) صوتی ملایمت ایچین (ن) کلدیکنه دائر .

baba — babanın, o — onca, ondan; bu — bunlar, bunca.

بابا — بابانك او — اونجه اوندن بو — بونلر بونجه

6) — فعل تصریفلرنده کنیش دیش صدالیسیله نهایت بولان ماده‌یه ینه کنیش دیش صدالیسیله باشلایان برلاحقه کلدیکی زمان، ایکی صدالی آراسنه (ی) کلدکدن باشقا کلمه‌نك نهایتنده‌کی کنیش صدالی دارلاشیر . مثاللر :

dinle — dinliyecek, ağla — ağlıyacak.

دیکله — دیکلیه‌جق آغلا — آغلیه‌جق

فائده — بوقاریده‌کی ماده‌لرده کورولن سس تحولی و بالخاصه (س) ایله (ن)ك علاوه‌سی هندو - آوروپائی لسانلرك انتهائی تکسیرینه *flexion finale* بکزه‌ر . زائد (س) ایله (ن)ك صرفی رولی آشکاردر . سامی لسانلرده دخی لاحقه‌ایله تصریف اصولی واردر . فقط هرایکی غروب لسانلرینه خاص اولان صائتلرتناوبی *alternance vocalique* - دیکر اسمیله : داخلی تکسیر - لسانمزده یوقدر . (بکا ، سکا ، آ کا) کبی کلمه‌لرده کورولن صائت تبدلنك ماهیتی آنجاق صوتیاته متعلق اولوب صرفی برقیمتی حائز ده‌کیلدر .

9 — تورکجه‌ده ئوك لاحقه‌لر ـ داخله‌لر

22 — تورکجه‌ده ئوك لاحقه‌لر ـ داخله‌لر *préfixes* ـ همه‌ن هیچ بر رول اوینامامقده‌در. آنجاق صفتلرده تأکید ایچین برنجی هجه‌نك ـ صامته قادار ـ تکراری وزائد بر حرف علاوه‌سیله وجوده کتیریلن شکلی عنصر [مورفه‌م] بر نوع ئوك لاحقه‌یه بکزه‌ر (قاپ قارا ، بم بیاض کیبی) . شوقادارکه بوتأکید اداتنك استعمالی آنجاق تکراره مستند بر قاعده ایله اولوب ألده مستقل وقیاسی بر صورتده قوللانیلابیلیر بر مورفه‌م موجود ده‌کیلدر. (واز کچمك) کله‌سنده‌کی (واز) لفظی ده بر ئوك لاحقه ایسه‌ده آنجاق سماعی ویالکز بر کله‌یه مخصوصدر. فقط اساساً آری لسانلرده دخی ئوك لاحقه‌لر استعمالی عارضی اولارق اکتساب ایدیلمشدر. أسکی هندو ـ آوروپائیده ئوك لاحقه‌لر موجود ده‌کیلدی. تاریخی وتیره‌نك یادکاری اولارق لغتمزه کیره‌ن (لادینی، لامرکزی، لااخلاقی) ، (ناتمام، نامرد، ناشنیده) ، (غیرممنون ، غیر واقع ، غیر اخلاقی) کیبی کله‌لرده‌کی (لا ، نا) أداتلریله (غیر) کله‌سی حقیقی بر ر سماعی ئوك لاحقه وظیفه‌سنی کورمکده‌در. شوقادارکه بوأداتلری استعمالده هنوز سربست ده‌کیلز، اونلری منشای عربجه ویا عجمجه اولمایان کله‌لره کتیره‌مه‌مکده‌یز .

10 — کله‌نك حدودی

28 — هر جمله‌ده ایکی نوع کلام عنصری تفریق ایدیله‌بیلیر: بر طرفدن أساسلی بعضی مفهوملره دیکر طرفدن اونلرك آراسنده‌کی مناسبتلره دلالت ایده‌ن سوزلر واردر. مثلا :

(برادریکزك کاتبی مکتوبی یازمش اولمالیدی) جمله‌سندن (برادر، کاتب ، مکتوب ، یازمق) کله‌لرینك افاده ایتدیکی فکرلر وبوفکرلر آراسنده‌کی ذهنی مناسبتلر آکلاشیلمقده‌در. جمله‌نك أساسلی مفهوملری آراسنده‌کی ذهنی مناسبتلر شونلردر :

١) برادرك مخاطبه ، ٢) کاتبك برادره عائد اولدیغی، ٣) مکتوبی کاتبك یازدیغی، ٤) یازماایشنك وجوبی صورتده ماضی‌یه تعلق ایتدیکی . بوذهنی مناسبتلری جمله‌ده افاده‌یه خدمت ایده‌ن عنصرلر : (کز ، ك ، ی ، ی ، مش ، اول ، مالی ، دی) در. بونلردن یالکز (اول) ك مستقل معناسی وارسه‌ده جمله‌ده وظیفه‌سی صرفی‌در.

ذهنده أساسلی مفهوملرله اونلره تعلق ایده‌ن مناسبتلر بر کل حالنده موجوددر. أساسلی مفهوملری مناسبتلرندن آییرمایه ذهناً امکان یوقدر. مثلا (یازمش اولمالیدی) فعلنك افاده ایتدیکی (یازی حدثی، زمان ماضی ، وجوب وغائبه تعلق) مناسبتلری تك بر مفهوم اولارق ذهنمزده موجوددر.

شوحالده ذکر ایتدیکمز جمله‌یی تشکیل ایده‌ن هجه‌لر سلسله‌سی، منطقاً ، دورت أساسلی مفهومه وبونلرك هر برینه عائد ذهنی مناسبتلره تقابل ایده‌ن قسملره آیریلالی ، هر قسم بر کله صاییلمالیدر :

١) برادریکزك ، ٢) کاتبی ، ٣) مکتوبی ، ٤) یازمش اولمالیدی .

بودورت سوزك هر برنده أساسلی فکره دلالت ایده‌ن بر قسم ایله ذهنی مناسبت ویا مناسبتلره تقابل ایده‌ن بر قسم واردر.

ایشته هر کلمه‌ده أساسلی فکره دلالت ایده‌ن سوز قسمنه : « معنا ماده‌سی » *sémantème* ، ذهنی مناسبتلره تقابل ایده‌ن قسملره‌ده « شکل عنصرلری » *morphèmes* نامی ویریلیر.

منطقاً معنا ماده‌سی ایله اوکا تعلق ایده‌ن شکل عنصرلری ، هپسی بردن کلمه‌یی تشکیل ایده‌رلر . هرایکی قسمی تشکیل ایده‌ن صوتی عنصرلر بر کلمه حالنده یازیلدیغی تقدیرده منطق وذهنی کلمه فونه‌تیک وصرفی کلمه‌یه منطبق اولور.

24 — لسانمزده صرف أداتلرینك چوغی معنا ماده‌سنه ملحق بولونور، بوصورتله منطقی کلمه ایله صوتی کلمه چوق دفعه مطابق کلیر .

کلمه‌نك صوتی برلکنی وجوده کتیره‌ن دیکر برعنصرده کلمه صوکنده لاحقه سببیله حصوله کلن سس ده‌کیشمه‌سیدر. مثلا : çocuğum (چوجوغم) کلمه‌سنده k نك ğ اولماسی ، بویاری صامتك‌ده بر u صائتیله m لاحقه‌سنه قاینشماسی تام بروحدت تامین ایده‌ر.

25 — « وورغو » کلمه‌نك صرفی رولنی تعیینه وصوتی وحدتنی تامینه خدمت ایده‌ن پك مهم برعنصردر. مثلا (« بنم » چوجوغم) ایله (« بن » چوجوغم) کلمه‌لری آراسنده آنجاق بر « وورغو » فرقی واردر. وورغونك صوك هجاده‌بولونماسی کلمه‌نك (مبتدا ـ فاعل) ، صوکدن اولکی هجاده‌بولونماسی‌ده (خبر) اولدیغنه دلالت ایده‌ر. وورغونك هانکی هجاده بولوندیغنی سهولتله تعیین ایده‌بیلمك قرائتی تسهیل ایده‌ر. بوکا بناءً ، برچوق موقعلرده « وورغو » یی تعقیب ایده‌ن کلمه چیزکی ایله ویا چیزکیسز اولارق آیریلماسی املاده اصول اتخاذ اولونمشدر [ماده ـ 19] ـ بوصورتله کلمه داها قولای اوقونور وذهناً معناسنه داها چابوق انتقال ایدیلیر.

اخطار — بوندن أول کورولدیکی اوزره [ماده ـ 19] : 1) تصریفلرك املاسنده اطراد تأمینی ایچین ، عموم شخص ومرکب زمان لاحقه‌لری چیزکی ایله کلمه‌دن آیری یازیلیر ؛ یالکز تك حرفدن عبارت اولانلر برابریازیلیر. بسیط زمان‌وصیغه لاحقه‌سی هیچ برزمان‌ماده‌دن آیریلماز. 2) تعیین‌وتخصیص أداتی اولان (ـ کی : ki ـ) دخی برچیزکی‌ایله کلمه‌یه ربط ایدیلیر: (پازارده‌کیلر pazarda-kiler) کیبی.

11 — مرکب کلمه‌لر

26 — تورکجه أساساً التصاقی برلسان اولدیغندن کلمه‌لری ، جذرلرله متسلسل صورتده اونلره التحاق ایده‌ن لاحقه‌لردن ترکب ایده‌ر. لاحقه‌لرده ـ لسانیاتجه غایت معتبر برنظریه‌یه کوره ـ استعمال ایله آشینمش اسکی کلمه‌لردن عبارتدر . فقط لسانده ، لاحقه‌لرله ترکیب وتشکیل ایدیلن ، مشتق دیدیکمز کلمه‌لردن باشقا ، هرعنصری استقلالنی محافظه ایتمش ویا جزئی برده‌کیشمه‌یه اوغرامش، اصلی (یعنی شیمدیکی حالده تحلیلی غیرقابل) کلمه‌لردن ترکب وتشکل ایتمش اولانلری‌ده واردر .

مرکب کلمه‌لرك جنس ونوعلری چوقدر :

1 . — معنا اعتباریله : بعضیلری تك بر معنایه دلالت ایتمکله برابر هر عنصرندن آیری بر معنا آکلاشیلماز ؛ بعضیلری ایسه هرعنصرینك معناسی ضایع ایتمه‌دن مشترك برمفهومه دلالت ایده‌رلر .

مثلا (طاش ده‌لن) ، دیکر صولر آراسنده معروف بر صویك اسمی اولوب اونی سویلرکن کندیسندن نه « طاش » نه‌ده « ده‌لمه » مفهومنی قصدایده‌رز . فقط (آلیش‌ویریش) ده هرایکی عنصرك معناسی ذهنمزده برلشه‌رك بزه مستقل بر مفهوم تلقین ایدر . کذلك (طاش ده‌لن) اسمنی حقیقةً (طاش ده‌لن بر آلت) ه ویرمش اولسه‌ق ، اوتقدیرده بو مرکب کلمه‌ده هرایکی عنصر ، معناسنی هم صاقلامش هم‌ده برلشدیرمش اولوردی .

2 . — **شکل اعتباریله** : مرکب کلمه‌لرك ترکب طرزلرنده بویوك بر تنوع واردر :

« آلتین قویروق » ، قیرق آیاق » ، « آغزی قارا » ، « آلابالق » ، « ووردم دویماز » ، « امام بایبلدی » الخ . کیبی .

فائده — شکلیاتمزك بو مهم استعدادی ایشله‌تیلدیکی تقدیرده ، لسانمزك علمی ساحه‌ده آلمانجه‌یه مشابه بر ترکیبی انکشاف قازانابیله‌جکی قوتله امید اولونور . مثلا « ریزوپود » و « له‌پیدوپته‌ر » کیبی علمی اصطلاحلری شیمدیکی حالده ذات‌الارجل‌الجذری ، وحرشفی‌الجناح کیبی آکلاشیلماز، یابانجی عنصرلردن اویدورما ترکیبلرله ترجمه ایتمکده‌یز . حال بوکه علمی لسانمز ایچین دوغرودن دوغرویه بین‌الملل اصطلاحلری قبول ایتمکله برابر ، عمومی لسان ایچین‌ده (کوك آیاقلیلر ، (پول قاناتلیلر) کیبی تورکجه ترکیبلر قوللانمش اولسه‌ق لسانمزی آلمانجه قادار مستقل و زنکین بر مدنی لسان حالنه کتیرمش اولورز .

27 — مرکب کلمه‌لرك ترکب طرزلری

27 — اسم (اسم ، صفت ، ظرف) نوعندن مرکب کلمه‌لر ، ترکب طرزلری اعتباریله، 8 نوعدر :

1) آهنك ، بکزه‌شمه ، آشینما کیبی صوتیات قانونلری تأثیریله تاریخی تکامللرینی اکمال ایده‌رك تك کلمه حالنه کلمش اولانلر :

بیلدیر (بر ییل‌در ، دن) : bıldır ، خامیننه (خانم نینه ، دن) : haminne کیبی .

2) لفظاً استقلاللرینی محافظه ایتمش ایکی اسمدن تشکل ایده‌ن مرکب کلمه‌لر :

صالقیم صاچاق: salkımsaçak، آلتین قویروق: altınkuyruk (برقوش) ، بویونباغ: boyunbağ، آلتین طوپ : altıntop (برچیچك) ، چاناق قلعه : Çanakkale ، بشیکطاش ، Beşiktaş ، دعاتپه : Duatepe (علملر) کیبی .

بعضاً عنصرلردن بری معناجه استقلالنی قایب ایده‌رك لاحقه حکمنه کیرمشدر :

یمکخانه : yemek'hâne ، بیراخانه : birahâne ، سالنامه : salnâme ، لطفنامه : lutufnâme ، باش کاتب : başkhâtip باش چاوش başçavuş ؛ کبی .

فائده — مثاللردن‌ده آکلاشیلدیغی اوزره بو نوعه داخل اولان مرکب کلمه‌لرك بر ویا هر ایکی عنصری ۰منشاجه اجنبی اولابیلیر .

3) مرکب کلمه‌یی تشکیل ایده‌ن ایکی اسم بعضاً ایکنجی نوع اضافت حالنده اولور :

خانم ألی : hanımeli (بر چیچك) ، kartopu (بر چیچك) ، یوزباشی : yüzbaşı کیبی .

4) بر صفتله بر اسمدن مركب كلمه‌لر :

آق صاقال : aksakal ، قارا قولاق : karakulak (بر حيوان) ، آقصو : aksu (بر خاستالق) ، دالقاوق : dalkavuk ، دالطابان : daltaban ، آلابالیق : alabalık ، قیرق آیاق : kırkayak ، پرحدت : pürhiddet ، بدبخت : betbaht ، بدنام : betnam كیبی .

فائده — صوك ایكی مثالده اولدیغی كیبی ، بو نوعه داخل مركب كلمه‌لرك ایكی عنصری منشأجه أجنبی اولابیلیر .

5) مضاف حالنده بر اسمله بر صفتدن مركب كلمه‌لر :

آغزی قارا : ağzıkara ؛ كیبی .

اخطار — بو نوعه داخل كلمه‌لرك حقیقی مركب كلمه‌لر زمره‌سنه داخل اولماسی ایچین عنصرلرینك معناجه استقلاللرینی غایب ایتمش اولماسی و هر ایكیسندن تك بر مفهومك آكلاشیلماسی لازمدر .

6) بر اسمله بر فرع فعلدن مركب كلمه‌لر :

طاش دلن : taşdelen ، آغاج قاقان : ağaçkakan (بر قوش) ، صاچ قیران : saçkıran (بر خاستالق) ، آلتی پاتلار : altıpatlar كیبی .

7) فارسی فرع فعللردن بعضیلری لسانمزده لاحقه ماهیتنه كیره‌رك مركب صفتلر تشكیلنه خدمت ایتمكده‌در :

أمكدار : emektar ، ایشگذار : işgüzar ، اویونباز : oyunbaz ، بكزاده : beyzâde ؛ ملیت پرور : milliyetperver ، حقیقت پرست : hakhîkatperest كیبی .

8) ایكی فعلدن ، بر اسمله بر فعلدن ، یاخود بر فعلله بر اسمدن مركب كلمه‌لر :

دیدی قودی : dedikodu ، ووردوم دویماز : vurdumduymaz ، صورماكیر : Sormagir ، آلاویره : alavere آلیش ویریش : alışverış ، امام بایيلدی : imambayıldı ، باصدی باجاق : bastıbacak كیبی .

مركب كلمه‌لرك املاسی — مركب كلمه‌لرك املاسنده چیزكیسز اصوله رعایت اولونمشدر . بوتون مركب كلمه‌لر چیزكیسز اولارق تك بر كلمه كیبی یازیلیر .

13 — عربی و فارسی تركیبلر

28 — لسانمزدن عربی و فارسی تركیبلری آتمق أساسی عموماً قبول اولونمشدر . فقط هنوز بوكا موفقیت حاصل اولمش دكیلدر .

عربجه تركیبلر :

لساندن هنوز آتیلامایان عربجه تركیبلر شبهه‌سز محدود مقدارده‌در ؛ فقط چوق مستعملدر . بونلر :
1) غیاث الدین ، عبدالرحمن كیبی اسم خاصلر ؛ 2) دارالفنون ، دارالبدایع كیبی مؤسسه اسملری
3) تحت البحر ، قبل التاریخ كیبی اسم جنسلر ؛ 4) فی الحقیقه ، فوق العاده كیبی ظرفلردر .

بو ترکیبلر » معنا اعتباریله ، مرکب کلمه‌لردن باشقا برشی دکیلدر . املاده ، چیزکیسز ، تك بر کلمه کبی یازیلمالیدر :

(tahtelbahir (تحت البحر) ، Abdurrahman (عبد الرحمن) ، dârülfünûn (دار الفنون)

(filhakhîka (فی‌الحقیقه کبی .

فارسی ترکیبلر :

فارسی شکلده بعضی ترکیبلر کرك قونوشما دیلنده کرك تحریر لساننده مستعملدر .

بو ترکیبلردن ، شیمدیکی حالده ، لساندن آتیلماسی ممکن کوروله‌ینلر بالخاصه ایلك عنصرلری (حسن ، سؤ ، کمال ...) کبی محدود بعضی عربجه کلمه‌لر اولمق اوزره تشکیل ایدیلنلردر ؛ مرکب کلمه‌لر حالنده قوللانیلان بو ترکیبلر املاده چیزکی ایله یازیلیرلر :

(کمال شدت) kemâl-i şiddet ، (حسن تأثیر) hüsn-ü têsir ؛ کبی .

علمی ورسمی تعبیرلر کبی قوللانیلان فارسی شکلده‌کی ترکیبلر چیزکیسز قوللانیلیر :

reîsicumhur (رئیس جمهور), ismicins (اسم جنس) .

دیکر فارسی ترکیبلر ایسه چیزکی ایله یازیلیرلر :

(ریاست جمهور) riyâset-i cumhur ، (حاکمیت ملیه) hâkimiyet-i milliye کبی .

لاحقه‌لرك تقسیمی

14 — لاحقه‌لرك صوتیات جهتندن نوعلری

29 . — لاحقه‌لر ، صدالی حرفلرینه نظراً ، باشلیجه دورت نوعدر :

1) کنیش لاحقه‌لر . — کنیش صدالی حرفله تشکیل ایدیلنلردر. تك بر کنیش صدالیدن عبارت اولان لاحقه‌لرده بو نوعه داخلدر .

اخطار — بو لاحقه‌لرك صائتی کلمه‌نك عمومی آهنکنه تابع اولارق e و a اولابیلیر [ماده : 3] . بو لاحقه‌لردن صداسز حرفی یوموشاق اولانلرده بو حرف، سرت بر حرفله تماس حالنده، سرت اولور [ماده:17].

مثاللر :

ev:	evden	(أودن),	bağ:	bağdan	(باغدن);
sepet:	sepetten	(سپتدن),	kitap:	kitaptan	(کتابدن);
ev:	evler	(أولر),	bağ:	bağlar	(باغلر);
gel:	gelse	(کلسه),	kal:	kalsa	(قالسا);
git:	gitse	(کیتسه),	kaç:	kaçsa	(قاچسا);
ev:	eve	(أوه),	bağ:	bağa	(باغه);
gel:	gele	(کله),	kal:	kala	(قالا);

کبی .

2) دار لاحقه‌لر . — دار صدالی حرفله تشکیل ایدیلنلردر . تك دار برصدالیدن عبارت اولان لاحقه‌لرده بو نوعه داخلدر .

اخطار . 1) — بو لاحقه‌ده‌کی صدالی حرفلر کلمه‌نك عمومی وخصوصی آهنکنه تابع اولارق (u, ü, ı, i) اولابیلیر . [ماده : 3] .

2) — بو لاحقه‌لردن صداسز حرفی یوموشاق اولانلرده بوحرف، سرت برسسله تماس حالنده، سرت اولور [ماده : 17] .

مثاللر :

ağaç:	ağaççık	(آغاچجق) ,	koyun:	koyuncuk	(قویونجق) ;
ev:	evcik	(أوجك) ,	göl:	gölcük	(کولجك) ;
av;	avcı	(آوجی) ,	kol:	kolcu	(قولجی) ;
deve:	deveci	(دوه‌جی) ,	ütü:	ütücü	(ئوتوجی) ;
gör:	gördü	(کوردی) ,	al:	aldı	(آلدی) ;
göç	göçtü	(کوچدی) ,	sepet:	sepetçi	(سپتچی) ;
ev:	evi	(أوی)	bağ:	bağı	(باغی)
diz:	dizi	(دیزی)	say:	sayı	(صایی)
öl:	ölü	(ئولو)	dol:	dolu	(دولو)

3) صدالی حرفله باغلانان لاحقه‌لر — بو لاحقه‌لر تك بر حرف اولابیله‌جکی کیبی بر هجه‌ده اولابیلیر .

اخطار — 1) بولاحقه‌لری ماده‌یه ربط ایده‌ن صدالی حرفلر کلمه‌نك عمومی آهنکنه تابع اولارق (a ، e) اولابیلیر [ماده : 3] .

2) ماده صدالی ایله نهایت بولدیغی زمان ایکی صدالی آراسنه ملایمت ایچین (ی) کلدیکی کیبی، فعل تصریفلرنده کنیش‌ستی (e,a) ایله نهایت‌بولان ماده‌لرده (y)نك تأثیریله بوکنیش سنی دار سنی‌یه تحول ایده‌ر (ماده : 22) .

مثاللر :

ürk: ürkek (اورکك) , yat: yatak (یاتاق) ;
düş: düşerek (دوشه‌رك) , düşecek (دوشه‌جك) ;
kork: korkarak (قورقارق) , korkacak (قورقاجق) ;
düş: düşen (دوشه‌ن) , kalk: kalkan (قالقان) ;
inliyerek (ایکلیه‌رك) , ağlıyacak (آغلیه‌جق) .

4) دارصدالی حرفله باغلانان لاحقه‌لر — بولاحقه‌لر تك برحرف اولابیله‌جکی کیبی برهجه‌ده اولابیلیر.

مثاللر :

ev—evin (أوك) , bağ—bağın (باغك) , göz—gözün (كوزك) , kol—kolun (قولك) , ev—evim (أوم) , bağ—bağım (باغم) , göz—gözüm (كوزم) , kol—kolum (قولم) ; sil—silik (سيليك) . çarp—çarpık (چارپيق) , düş—düşük (دوشوك) , kop—kopuk (قوپوق) , ev—evimiz (أويمز) , bağ—bağımız (باغمز) , göz—gözümüz (كوزيمز) , kol—kolumuz (قولمز) , yeşil—yeşilimsi (يشيلمسى) , beyaz—beyazımsı (بياضمسى) .

اخطار — بو لاحقه‌لرى ماده‌يه ربط ايدن صائتلر كلمه‌نك آهنكنه تابع اولارق (i , i ü , u) اولابيليرلر [ماده : 3]

فائده — لاحقه‌لر عموميتله بر شكل آلتنده [اينجه و يوموشاق شكلده] اشارت ايديله‌رك صوتى نوعلرينى كوسته‌رن رقمده يانى باشلرينه يازيليرلر . بو رقم دلالتيله كندى صدالى حرفلرينك و اونلرى ماده‌يه باغلايان صدالى حرفلرك آهنكه نظراً اوغراديغى دكيشمه‌لر درحال معلوم اولور. يوموشاق صداسزلرك سرتلشمه‌سى دخى صداسزلرك بكزه‌شمه قاعده‌سيله‌ده تعيين ايديليرلر [ماده : 3 ، 14 ، 18] .

30 — **لاحقه‌لرك توالىسى** — تورجه‌ده لاحقه‌لر مختلف صورتده توالى ايده‌بيليرلر : ايكى كنيش ويا ايكى دار لاحقه برى برينى تعقيب ايده‌بيلديكى كبى كنيش لاحقه‌دن صوكرا دار و دار لاحقه‌دن صوكرا كنيش لاحقه‌ده كله‌بيليرلر. ديكر صورتلرله‌ده درت بش لاحقه‌نك توالى ايتمه‌سى ممكندر. مثاللر:

evlerden (أولردن) , gelecekler (كله‌جكلر) , geleceğimiz (كله‌جكمز) , evciğimizi (أوجكمزى) görünceceklerinden (كورونه‌جكلرندن) , yazabilecekleri-çin (يازابيله‌جكلريچين) .

اخطار — لاحقه‌لرك بوتون بو التصاق و تواليسنده صداليلرك تعيينى عمومى وخصوصى آهنك قاعده‌لرينه، صداسزلرك اوغراديغى صوتى تحوللرك تعيينى ايسه صداسزلرك بكزه‌شمه‌سى قاعده‌لرينه تابعدر [ماده: 3، 14، 18]

18 — شكليات جهتندن لاحقه‌لرك نوعلرى

31 — شكليات اعتباريله ، يعنى كوردكلرى صرفى وظيفه‌لره كوره ، لاحقه‌لر ايكى بويوك غروپه آيريليرلر :

1 . — تشكيل و تعديل [اشتقاق] لاحقه‌لرى ؛ 2 . — تصريف لاحقه‌لرى .

I. — تشكيل و تعديل [اشتقاق] لاحقه‌لرى

بو لاحقه‌لرك باشليجه‌لرى ، آشاغيده ، كوردكلرى وظيفه‌لرك تصريحيله برابر ، ألفبه صيراسيله ذكر ايديلمشدر .

هر برينك صوتيات جهتندن نوعى معترضه ايچنده بر رقمله كوسته‌ريلمشدر . بونك دلالتيله و آهنك قاعده‌لرينه تبعاً ، هر برنده صدالى و صداسز حرفلرده حصوله كله‌جك ده‌كيشمه‌لرك تعيينى قولايدر . بونلردن تماميله سماعى اولانلرله استعمالى قياسى درجه‌ده كنيش اولانلرده اشارت ايديلمشدر .

1) صفر لاحقه : بعض اسملره وصفتلره دوغرودن دوغرويه مصدر، صيغه، شخص، بسيط ومركب زمان لاحقه‌لرينك علاوه‌سى و اونلرك فعلى ماده‌لر كبى تصريفى ممكندر . تماميله سماعى اولان بو اسملر و صفتلر صفر لاحقه‌لى فعلى ماده‌لر اعتبار اولونور .

مثاللر : .(بويا ـ بويامق) boya, boyamak , (طوز ـ طوزمق) toz, tozmak
(آجی ـ آجیمق), acı, acımak , (أكشی ـ أكشیمك) ekşi, ekşimek
(قورو ـ قورومق), kuru, kurumak , (قوجا ـ قوجامق) koca, kocamak

2) — بان : ban ـ [1]: تماميله سماعی اولارق استخفاف اسملری (*péjoratifs*) تشكيلنه خدمت ايده‌ر . مثاللر :

kaltaban (قالتابان) , şaklaban (شاقلابان) .

3) ـ چ : ç ـ [صفر] : فعلی ماده‌لردن اسمی ماده‌لر [اسم و صفتلر] تشكيلنه خدمت ايده‌ر . صفتلرينك معناسنده ثبات ومبالغه واردر. تك برحرفدن عبارت اولديغی حالده ، صدالی حرفك توسطنه احتياج اولمقسزين ، دوغرودن دوغرويه ، « ن » له بيتن فعل ماده‌سنه لاحق اولور . بوكا بناءً ، بوندن اول كورولن صوتيات نوعلرندن هيچ برينه داخل اولامايارق نوعی [صفر] صايلمشدر . استعمالی تماميله سماعيدر .

مثاللر :

usanç (اوصانچ) , kıskanç (قيصقانچ) , üşenç (اوشنچ) , iyrenç (ايكره‌نچ) ,
kazanç (قازانچ) .

4) ـ چ : ç ـ [3] : بعضی مشخص اسملرك [اسم عينلرك] نهايتنده بولونور ؛ استعمالی سماعيدر .

مثاللر :

ağaç (آغاچ) , topaç (طوپاچ) , bakraç (باقراچ) .

5) ـ د (ت) : d (t) ـ [صفر] ، d (t) ـ 4 : اسم تشكيلنه خدمت ايده‌ر ؛ مثاللر :

ayırt (آيرت) , üst (اوست) , alt (آلت) , geçit (كچيت) , içit (ايچيت) ,

6) ـ دی (ـ تی) : (ti ـ) di ـ [2] : بعضی سسلردن اسم تشكيلنه خدمت ايدر ؛ استعمالی سماعيدر . مثاللر :

patırdı (پاتيردی) , çağıltı (چاغيلتی) , inilti (اينيلتی) , gürültü (كورولتو) .
uğultu (اوغولتو) .

بو كلمه‌لرك فعللری ـ ده : de ـ [1] لاحقه‌سيله اولور :

gürüldemek , uğuldamak ; كبی .

7) ـ ندی ، ـ تی : (nti ـ) ndi ـ [4] : فعلی ماده‌لردن اسم مجرد تشكيلنه خدمت ايده‌در. استعمالی سماعيدر .

فائده — بولاحقه‌نك دیش صداسزی همه‌ن دائماً سرتدر ، يالكز شكلاً بونلره بكزه‌يی (ايكندی) كلمه‌سنده يوموشاقدر .

yeyinti (يينتی) , kırkıntı (قيرقينتی) , döküntü (دوكونتو) , ıkıntı (ايقينتی) ,
dirinti (ديرينتی) , girinti (كيرينتی) , çıkıntı (چيقينتی) , ürküntü (اوركونتو) ,
asıntı (آصينتی) , iyrenti (ايكره‌نتی) .

8) ـ داق: dak-[1]: سماعی اولارق فعلی ماده‌لردن ومهمل لفظلردن اسم، صفت وظرف حال adverbe تشکیلنه خدمت ایده‌ر . تشکیل ایتدیکی کلمه‌لردن صفت اولانلرك معناسنده اکثریا «استخفاف» واردر.

مثاللر :

صفت : fıkırdak (فیقیرداق) , ışıldak (ایشیلداق) ,

اسم : kıkırdak (قیقیرداق) , fırıldak (فیریلداق),

ظرف : zıppadak (زیپپاداق) . hoppadak (خوپپاداق) ,

9) ـ دیچ: dıç ـ [2] : سماعی اولارق اسم وعارضی صفتلر تشکیلنه حدمت ایده‌ر .

مثاللر :

ıydiç (ایکدیچ) , sağdıç (صاغدیچ) .

10) ـ ه ، ـ ا : (a ـ) e ـ سماعی اولارق فعلی ماده‌لر واسملر تشکیلنه خدمت ایده‌ر .

مثاللر :

1 ـ فعلی ماده‌لر .

boşa-mak (بوشا ـ مق) , yaşa-mak (یاشا ـ مق) , uza-mak (اوزا ـ مق) .

2 ـ اسملر .

çapa (چاپا) , ağa (آغا) .

11) ـ غار : gar ـ [1] : سماعی اولارق اسم تشکیلنه خدمت ایده‌ر .

مثاللر :

toygar (طویغار) , ıgar (ایلغار) , şivgar (شیوغار) .

13) ـ ی : i ـ [2] : سماعی اولارق فعلی ماده‌لردن اسملر تشکیلنه خدمت ایده‌ر . مثاللر :

dizi (دیزی) , sayı (صایی) , koku (قوقو) ,
aşı (آشی) , dolu (دولو) , sıkı (صیقی) ,
aşırı (آشیری) , ayrı (آیری) , iği (ایکی) ,
örtü (ئورتو) , batı (باتی) , yatı (یاتی) .

13) ـ جه : ce ـ [1] اسم وصفتلره لاحق اولارق ظرف و صفت تشکیلنه ویا وصفیتی تصغیر وتعدیله خدمت ایده‌ر ؛ صائتله بیتن کلمه‌لره لاحق اولدیغی زمان زائد بر (ن) علاوه اولونور. « ـ جه‌سنه» شکلنه‌ده کیره‌ر . لاحقه فعلی ماده‌لردن اسم تشکیلنه‌ده خدمت ایده‌ر . مثاللر :

ظرف وصفت تشکیلنه دائر :

güzel-ce (کوزه‌لجه) , mertç-e (مردجه) , insan-ca (انسانجه) ,
bilir-cesine (بیلیرجه‌سنه) , görmüş-çesine (کورمشجه‌سنه) .

وصفینی تعدیل وتصغیره دائر :

ahmakça (احمقجه), budalaca (بودالاجه), güzelce (کوزه‌لجه), ortanca (اورتانجه).

اسم وصفت تشکیلنه دائر ؛

eğlence (اکلنجه) , bilmece (بیلمجه) , türkçe (تورکجه) .

14) ـ جك : cek – [3] : قیاسی اولارق فعلی ماده‌لردن وجوبی وامکانی صفتلر تشکیلنه خدمت ایده‌ر . مثلا :

yazılacak (یازیلاجق) , okunacak (اوقوناجق) , olacak (اولاجق) ,
olmıyacak (اولمیاجق) , söylenecek (سویله‌نه‌جك) , söylenmiyecek (سویلنمیه‌جك).

بو لاحقه ایله تشکیل ایدیلمش : kucak (قوجاق) , ancak (آنجاق) , yapıncak (یاپینجاق) کیبی سماعی کلمه‌لرده موجوددر .

15) ـ جی : ci – [2]
ـ جی : ci – [4]
اسملره وفعلی ماده‌لره لاحق اولور . صفت ومسلك اسملری ، اسم فاعللر و مبالغه صفتلری تشـکیلنه خدمت ایده‌ر . استعمالی قیاسی درجه‌ده کنیشدر . مثاللر :

ekmekçi (أکمکجی) , sütçü (سوتجی) , deveci (دوه‌جی) , katırcı (قاطیرجی) ,
şakacı (شـاقاجی) , inatçi (عنادجی) , dâvâcı (دعواجی) , kirâcı (کیراجی) ,
terbiyeci (تربیه‌جی), halkçı (خلقجی), cem'iyetçi (جمعیتجی), fertçi (فردجی) ;
ruhiyatçı (روحیاتجی) , yırtıcı (ییرتیجی) , binici (بینیجی) , atıcı (آتیجی) .

16) ـ ك : k – [صفر] ـ ك : k [3] : أکثریا فعلی ماده‌لره و دیکر مقوله‌دن کلمه‌لره لاحق اولارق اسم تشکیلنه خدمت ایدر .

kapak (قاپاق) , kaynak (قایناق) , yatak (یاتاق) , batak (باتاق) , döşek (دوشه‌ك) ,
destek (دسته‌ك) , ölçek (أُولچه‌ك) , börek (بوره‌ك) , çörek (چوره‌ك) .

بو لاحقه صفت تشکیلنه‌ده خدمت ایدر : sarsak (صارصاق) . kıyak (قییاق) کیبی .

17) ـ ك : k – [4] فعلی ماده‌لره لاحق اولارق اسم وصفت تشکیلنه خدمت ایده‌ر .

مثاللر :

1 اسم تشکیلنه دائر :

delik (ده‌لیك), buyuruk (بویوروق) , öksürük (اُوکسوروك) , aksırık (آقصیریق) ,
bölük (بولوك) , emzik (أمزیك) .

2 — صفت تشکیلنه دائر :

silik (سیلیك), yatık (یاتیق), yanık (یانیق), düşük (دوشوك), kopuk (قوپوق), kapanık (قاپانیق), tıkanık, (طیقانیق) çapraşık (چاپراشیق), pısırık — ماده‌سی مهمل — (پیصیریق).

18) — که : ke — [1] — گه : ge — } مختلف ماده‌لره لاحق اولارق مشخص اسملر (اسم عینلر) وبعضاً صفتلر تشکیلنه خدمت ایده‌ر .

مثاللر :

öfke (اوفکه), öreke (ئوره‌که), başka (باشقا), özge (ئوزگه), dalga (دالغا), yonga (یونغا), süpürge (سوپورکه), kaburga (قابورغا), tolga (طولغا).

19) — کچ : keç — [1] — گچ : geç — } فعلی ماده‌لره لاحق اولارق اسم آلتلر وصفتلر تشکیلنه خدمت ایده‌ر.

مثاللر :

süzgeç (سوزگچ), kıskaç (قیصقاچ), utangaç (اوتانغاچ).

بو لاحقه ç — [3] شکلنده‌ده اولابیلیر :

(قیصاچ) kısaç , (طیقاچ) tıkaç کیبی .

20) — کن ، — گن : gen — ken —[1] : فعلی ماده‌لره لاحق اولارق مبالغه صفتلری تشکیل ایده‌ر.

مثاللر :

çekişken (چکیشکن), girişken (گیریشکن), çekingen (چکینگن), üşengen (اوشنگن), ergen (أرگن), konuşkan (قونوشقان), unutkan (اونوتقان), kudurgan (قودورغان), sokulğan (صوقولغان), olağan (اولاغان), soluğan (صولوغان).

21) — کی : — گی ، ki — gi — [2] : فعلی ماده‌لره لاحق اولارق اسم آلتلر تشکیلنه خدمت ایده‌ر.

مثاللر :

keski (کسکی), bıçkı (بیچقی), silgi (سیلگی), atkı (آتقی), sargı (صارغی), üzengi (اوزه‌نگی).

بو لاحقه بعضاً مجرد اسملر (اسم معنالر) تشکیلنده‌ده خدمت ایده‌ر :

bilgi (بیلگی), saygı (صایغی), görgü (کورکو)

کیبی .

22) ـ كيچ : kiç ـ ، ـ گيچ : giç ـ [2] : اسم وصفت تشكيلنه خدمت ايده‌ر .

مثاللر :

bilgiç (بيلكيچ) , dalgıç (دالغيچ) , patlangıç (پاتلانغيچ) , kırlangıç (قيرلانغيچ) .

23) ـ كير : kir ـ ، ـ گير : gir ـ [2] : سسلره دلالت ايده‌ن بعضى لفظلره لاحق اولارق فعلى ماده‌لر تشكيلنه خدمت ايده‌ر .

مثاللر :

tükür-mek (توكور ـ مك) , tüskür-mek (توسكور ـ مك) , püskür-mek (پوسكور ـ مك) , hıçkır-mak (هيچقير ـ مق) .

24) كين : kin ـ گين : gin ـ [2] : فعلى ماده‌لره لاحق اولارق وصفى صفتلر واسملر تشكيلنه خدمت ايده‌ر .

مثاللر :

صفت تشكيلنه دائر :

pişkin (پيشكين) , düşkün (دوشكون) , gergin (كركين) , dolgun (دولغون) , didirgin (ديديركين) , dalgın (دالغين) , tutkun (طوتقون) , aşkın (آشقين) , taşkın (طاشقين) .

اسم تشكيلنه دائر :

yangın (يانغين) , ungun (اونغون) , salgın (صالغين) .

25) ـ ل : l ـ [صفر] : صفتلردن فعلى ماده‌لر تشكيل ايدر .

مثاللر :

incelmek (اينجه‌لمك) , kısalmak (قيصالمق) , sivrilmek (سيوريلمك) , alçalmak (آلچالمق) , küçülmek (كوچولمك) , ufalmak (اوفالمق) .

26) ـ له : le ـ [1] : قياسى اولارق اسملردن ، صفتلردن وبعضى مهمل لفظلردن فعلى ماده‌لر تشكيل ايده‌ر .

مثاللر :

ütüle-mek (اوتوله ـ مك) , taşla-mak (طاشلا ـ مق) , hafifle-mek (خفيفله ـ مك) , ağırla-mak (آغيرلامق) , tisle-mek (تيسله‌مك) , vızla-mak (ويزلامق) , ekle-mek (أكله‌مك) , ağla-mak (آغلامق) .

27) ـ لن : len ـ [1] : اسملردن وسائر ماده‌لردن ويا مهمل لفظلردن فعلى ماده‌لر تشكيل ايده‌ر . استعمالى واسعدر .

مثاللر :

seslen-mek (سسلن ـ مك) , ayaklan-mak (آياقلان ـ مق) , sancılan-mak (صانجيلان ـ مق) , dırlan-mak (ديرلان ـ مق) , kuşkulan-mak (قوشقولان ـ مق) .

28) ـ لش : leş ـ [1] : اسم وصفتلردن فعلى ماده‌لر تشكيل ايدر ، استعمالى واسعدر .
مثاللر :

iyileş-mek (أييلش-مك) , kötüleş-mek (كوتولش-مك) , paylaş-mak (پايلاش-مق) , peyleş-mek (په‌يله‌ش ـ مك) .

29) ـ له‌ك : lek ـ [1] : سماعى اولارق بعضى استخفافى اسملر *péjoratifs* تشكيلنه خدمت ايده‌ر .
مثاللر :

dişlek (ديشله‌ك), ablak (آبلاق), dangalak (دانغالاق).

30) ـ لى : li ـ [2] : اسملردن ومختلف ماده‌لردن نسبت صفتلرى تشكيلنه خدمت ايده‌ر . استعمالى قياسى درجه‌ده كنيشدر . مثاللر :

sulu (صولو), tuzlu (طوزلو), ballı (باللى), gizli (كيزلى), saklı (صاقلى), ağrılı (آغريلى), iddiâlı (ادعالى), işkilli (ايشكيللى), uslu (اوصلو), yerli (يرلى), buralı (بورالى), oralı (اورالى), edirneli (أدرنه‌لى), istambullu (استانبوللو).

31) ـ لك : lik ـ [2] : اسملردن و صفتلردن مختلف معنالرده نسبت صفتلرى ، مجرد اسملر (اسم معنالر) واسم مكانلر تشكيلنه خدمت ايده‌ر ؛ استعمالى قياسى درجه‌ده كنيشدر .
مثاللر :

beylik (بكلك), küfelik (كوفه‌لك), elbiselik (ألبسه‌لك), mertlik (مردلك), insanlık (انسانلق), güzellik (كوزه‌للك), çirkinlik (چيركينلك), fenâlık (فنالق), tuzluk (طوزلق), çiçeklik (چيچكلك), taşlık (طاشلق), dağlık (داغلق), ağaçlık (آغاچلق), onluk (اونلق), beşlik (بشلك), ellilik (ألليلك), ondalık (اونده‌لق), yüzdelik (يوزده‌لك), üstelik (اوسته‌لك).

32) ـ م : m ـ [4] ونادر اولارق } فعلى ماده‌لردن نوعى وفردى اسملر تشكيلنه خدمت ايده‌ر .
ـ م : m ـ [3] } استعمالى قياسى درجه‌ده كنيش‌در . مثاللر :

dirim (ديريم), ölüm (ئولوم), geyim (كيم), koşum (قوشوم), yudum (يودوم), sürüm (سوروم), adım (آديم), uçurum (اوچوروم), tutam (طوتام).

33) ـ مال : mal ـ [1] : سماعى صفت لاحقه‌سيدر (صاغمال) sağmal كلمه‌سنده اولديغى كبى .

33) ـ مه ـ me ـ [1] : قياسى اولارق فعلى ماده‌لرى مجرد اسملره تحويل ايده‌ر ؛ بعضاً ده مشخص اسملر تشكيلنه خدمت ايده‌ر . مثاللر :

١ ـ مجرد اسملره دائر :

gezme (كزمه), okuma (اوقوما), yazma (يازما), örme (ئورمه), süzme(سوزمه).

٢ ــ مشخص اسملره دائر :

asma (آصما) , dokuma (دوقوما) , basma (باصما) .

بو کلمه‌لر ، چوق دفعه ، صفت اولارق استعمال اولونور :

süzme bal (سوزمه بال) , takma bacak (طاقما باجاق)

کبی .

35) ـ مك : mek ـ [1] : قیاسی اولارق فعلی ماده‌لری مصدره تحویل ایده‌ر . مثاللر:

süzmek (سوزمك) , yazmak (یازمق) , okumak (اوقومق) , vermek (ویرمك) , almak (آلمق) .

بو لاحقه ایله نهایت بولان مشخص اسملرده واردر :

parmak (پارماق) , yaşmak (یاشماق), tutamak (طوتاماق)

کبی .

26) ـ مز : mez ـ [1] : فعلی ماده‌لردن (سلبی) صفتلر وبعضاً اسملر تشکیلنه خدمت ایده‌ر . مثاللر :

laf anlamaz (لاف آکلاماز) , söz dinlemez (سوز دیکله‌مز) ;
açmaz (آچماز : داماده اویون) .

37) ـ من : men ـ [1] : سماعی صفت واسم لاحقه‌سیدر :

azman (آزمان) , şişman (شیشمان) , deyirmen (ده‌کیرمن)

کبی .

38) ـ مسه : mse ـ [3] : سماعی اولارق بعضی فعلی ماده‌لر تشکیلنه خدمت ایده‌ر ؛ مثاللر :
benimse-mek (بنمسه‌مك) , azımsa-mak (آزیمسامق) .

39) ـ مسی : msi ـ [4] : اسملردن و (رنك وطات بیان ایدن) صفتلردن مشابهت صفتلری تشکیل ایده‌ر ، استعمالی قیاسی درجه‌ده‌در .

مثاللر :

adamsı (آدامسی) , türbemsi (توربه‌مسی) , bulutumsu (بولوتمسی), ekşimsi (أکشیمسی) , acımsı (آجیمسی) , beyazımsı (بیاضمسی) .

40 ـ متراق : mtirak ـ [4] : رنك وطات بیان ایده‌ن صفتلره لاحق اولور ؛ مشابهت معناسنی ویردیرر .

مثاللر :

ekşimtırak (أکشیمتراق) , yeşilimtırak (یشیلمتراق) , beyazımtırak « (بیاضمتراق) , acımtırak (آجیمتراق) .

41) ـ مش : miş ـ [2] : فعلی ماده‌لردن فرع فعل تشکیلنه خدمت ایده‌ر . استعمالی قیاسی درجه‌ده‌در .

مثاللر :

dünya gezmiş (دنیا کزمش) , çok bilmiş (چوق‌بیلمش) , ağlamış gözler (آغلامش کوزلر) , okumuş insan (اوقومش انسان) .

42) ـ مسیك : msik ـ [2] ، نادر بعضی صفتلرك نهایتنده واردر :

ağlamsık (آغلامسیق) , sümsük (سومسوك) ,

کبی .

43) ـ ن : n ـ [3] : قیاسی اولارق فعلی ماده‌لردن فرع فعللر تشکیل ایده‌ر .

مثاللر :

yazan (یازان) , okuyan (اوقویان) , gören (کوره‌ن) , soran (صوران) , söyleyen (سویله‌ین).

کبی .

بو لاحقه ایله نهایت بولان اسملر و صفتلرده واردر :

kapan (قاپان) , esen (أسه‌ن : صاغ سالم) , erenler (اره‌نلر) .

44) ـ ن : n ـ [1] : سماعی اولارق فعلی ودیکر بعضی ماده‌لردن اسملر تشکیلنه خدمت ایده‌ر:

مثاللر :

tütün (توتون) , ekin (أكین) , akın (آقین) , odun (اودون) , boyun (بویون) , koyun (قویون) , üstün (اوستون) , uzun (اوزون) .

بعضی زمان ظرفلری‌ده بو لاحقه ایله نهایت بولور :

ilkin (ایلکین) , demin (ده‌مین).

کبی .

45) [3] ـ ر : r ـ : سماعی اولارق رنك بیان‌ایده‌ن صفتلردن فعلی ماده‌لر تشکیلنه خدمت‌ایده‌ر:

ağar-mak (آغار ـ مق) , karar-mak (قارار ـ مق) , sarar-mak (صارار ـ مق) , kızar-mak (قیزار ـ مق) , yeşer-mek (یشر ـ مك) ;

کبی .

قیاسی اولارق توزیعی صفتلر تشکیل ایده‌ر :

birer (بره‌ر) , üçer (اوچر) , onar (اونار) , azar azar (آزار آزار) ,

کبی .

صائتله نهایت بولان عددلردن یاریم کلمه‌سنده زائد بر (ش) کلیر . مثاللر :

ikişer (ایکیشر) , altışar (آلتیشر) .

46) ـ ره‌ك : rek ـ [1] : سماعی اولارق تفضیل صفتلری تشکیل ایده‌ر . مثاللر :

ufarak (اوفاراق) , küçürek (کوچوره‌ك) , acırak (آجیراق) , alçarak (آلچاراق) .

بو لاحقه ایله نهایت بولان صفت و اسملرده واردر . مثاللر :

irak (ایراق) , kısrak (قیصراق) , yaprak (یاپراق) .

47) ـ ری : ri ـ [2] : سماعی اولارق بعض اسم وصفتلرك نهایتنده بولونور ؛ مثاللر :

aykırı (آیقیری) , iğri (ایکری) , doğru (دوغرو) , oğru (اوغرو) ,

ileri (ایلری) , yukarı (یوقاری) , içeri (ایچری) , dışarı (دیشاری) .

48) ـ سال : sal ـ سول : sul ـ [1] : سماعی اولارق بعض صفتلرك نهایتنده کورولمکده‌در .

مثاللر : uysal (اویسال) , kumsal (قومسال) , yoksul (یوقسول) .

49) ـ سی : si ـ [2] : سماعی اولارق فعلی ماده‌لردن اسم تشکیل ایده‌ر . مثاللر :

yatsı (یاتسی) , tütsü (توتسو) .

50) ـ ش (داش) : (ـ ş-daş) [1] : سماعی اولارق مشارکت اسملری تشکیل ایده‌ر . مثاللر :

oynaş (اویناش) , adaş (آداش) , yoldaş (یولداش) .

51) ـ ش : ş ـ [4] : قیاسی اولارق فعلی ماده‌لردن طرز و نوع اسملری تشکیلنه خدمت ایده‌ر . مثاللر :

geliş (کلیش) , görüş (کوروش) , buluş (بولوش) , soruş (صوروش) ,

söyleyiş (سویله‌ییش) , okuyuş (اوقویوش) .

52) şak ـ [1] : سماعی اولارق بعضی اسم وصفتلرك نهایتنده بولونور . مثاللر :

ağırşak (آغیرشاق) , yumuşak (یوموشاق) , alçak (آلچاق) , yavşak (یاوشاق) .

فائده — (آلچاق) == آلت ـ شاق ، اوجاق == اود ـ شاق ، اولدیغی آکلاشیلمقده‌در .

53) z ـ [4،3] : سماعی اولارق بعضی صفتلرك نهایتنده بولونور . مثاللر :

ikiz (ایکیز) , tıkız (طیقیز) , topuz (طوپوز) , ayaz (آیاز) .

ذیل :

54) ـ ی : î ـ [ع] سماعی اولارق نسبت صفتلری تشکیلنه خدمت ایده‌ر . عرب شکلیاتندن لسانمزه کچمشدر ؛ مثاللر :

ilmî (علمی) , hâkî (خاکی) , fizikî (فیزیکی) , armûdî (آرمودی) .

بعضاً آهنکده تابع اولور : (کوموشی) gümüşü کبی .

55) ـ یات : yat ـ [ع] سماعی اولارق اسم تشکیلنه خدمت ایده‌ر . عربجه‌دن آلینان بو لاحقه جمع شکلنده ایسه‌ده لسانمزده بونکله نهایت بولان اسملر مفرد اولور ؛ مثاللر :

ameliyat (عملیات) , içtimâiyat (اجتماعیات) .

2 — تصریف لاحقه‌لری

32 — تصریف لاحقه‌لری ایکی بویوك قسمه آیریلیر :

1) اسمی (صفتی ، ضمیری ، فرع فعلی) تصریفه خدمت ایدن لاحقه‌لر .

2) فعلی تصریفه خدمت ایده‌ن لاحقه‌لر .

اسمی تصریفه خدمت ایده‌ن لاحقه‌لر

33 — اسمی تصریف ایده‌ن لاحقه‌لر اسمك جمله‌ده کوردیکی وظیفه‌یی تعیینه خدمت ایده‌ن لاحقه‌لردر . (صفتلر ، فرع فعللر وضمیرلر دخی عینی لاحقه‌لرله تصریف اولونور .)

اسمك بولاحقه‌لرله آلدیغی صرفی شکللره (اسمك حاللری) نامی ویریلیر. هرحال، لاحقه‌سنه کوره، اسم آلیر .

اسمك باشلیجه حاللری شونلردر :

1) مجرد ، 2) مضاف الیه ، 3) دار صریح مفعول ، 4) کنیش صریح مفعول ، 5) غیرصریح مفعوللر .

34 — اسم مفرد وجمع اولارق تصریف اولونور .

19 — اسم حاللرینك علامتلری

35 — مجرد اسم ، مفردده (صفر) لاحقه‌لی اعتبار اولونور. جمله‌ده فاعل، مبتدا ویا خبر اولور .

هرمضاف الیهك مضافی واردر . مضاف اسملر دخی ، مجرد کبی ، جمله‌ده فاعل ، مبتدا ویا خبر اولور ؛ وتصریف اولونابیلیر .

اسملر اوچ شخصك مفرد وجمعنه مضاف اولورلر . علامتلری شونلردر :

	مفردده :	جمعده :
1 شخصه مضاف علامتی	[4] — m	[4] — miz
II » » »	[4] — n	[4] — niz
III » » »	[2] — i (-si)	[1] — leri

اخطار — کره ایچنده کی نومرولر لاحقه‌نك فونه‌تیك نوعنی کوسته‌ریر [ماده-29]. بونلرك استعمالیله کلمه صوکنده وقوعه‌کلن تحوللر، کورولدیکی کبی، صدالی وصداسز حرفلرك بکزه‌شمه قاعده‌لرینه تابعدر. اوچنجی شخصه مضاف علامتی اولان لاحقه صدالی حرفله بیتن ماده‌یه کتیریلدیکی زمان ایکی صدالی حرف آراسنه (س) کلیر.

تطبيقات (مضافلر)

مفرد — جمع

ev, bağ, göz, kol ev, bağ, göz, kol : مجرد

قول كوز باغ أو قول كوز باغ أو

evim, bağım, gözüm, kolum evimiz, bağımız, gözümüz, kolumuz : شخصه‌مضاف I

قولومز كوزومز باغمز أويمز قولم كوزم باغم أوم

evin, bağın, gözün, kolun eviniz, bâğınız, gözünüz, kolunuz : » » II

قولوكز كوزوكز باغكز أويكز قولك كوزك باغك أوك

evi, bağı, gözü, kolu evleri, bağları, gözleri, kolları : » » III

قوللری كوزلری باغلری أولری قولی كوزی باغی أوی

gemi, baba, kuzu gemi, baba, kuzu : ياخود (مجرد)

قوزو بابا كمی قوزو بابا كمی

gemisi, babası, kuzusu, gemileri, babaları, kuzuları : شخصه‌مضاف III

قوزولری بابالری كميلری قوزوسی باباسی كميسی

36 — مضاف اليه لاحقه‌سی : n ـ [4] در . صدالی حرفله بيتن كلمه‌لره كتيريلديكی زمان ايكی صدالی حرف آراسنه (ن) كلير .

تطبيقات (مضاف اليه)

ev ـ evin, bağ ـ bağın, göz ـ gözün, kol ـ kolun ; : صداسز حرفله بيتن كلمه‌لرده

قولك قول كوزك كوز باغك باغ أوك أو

anne ـ annenin, baba ـ babanın, kuzu ـ kuzunun , : صدالی حرفله بيتن كلمه‌لری

قوزونك قوزو بابانك بابا آننه‌نك آننه

ütü - ütünün, gemi - geminin

كمينك كمی اوتونك اوتو

37 — دار صريح مفعول لاحقه‌سی: i ـ [2] در. صدالی حرفلره بيتن كلمه‌لرده ايكی صدالی حرف آراسنه (ی) كلير.

تطبيقات (دار صريح مفعول)

ev ـ evi, bağ ـ bağı, göz ـ gözü, kol ـ kolu; : I. صداسز حرفله بيتن كلمه‌لرده

قولی قول كوزی كوز باغی باغ أوی أو

II. صدالی حرفله بیتن کلمه‌لرده: anne - anneyi, baba - babayı, kuzu - kuzuyu ütü - ütüyü.

آنه آنه‌یی بابا بابایی قوزو قوزویی اوتو اوتویی

38 — کنیش صریح مفعول لاحقه‌سی : e [1] در. صدالی حرفله بیتن کلمه‌لرده ایکی صدالی حرف آراسنه (ی) کلیر .

تطبیقات (کنیش صریح مفعول)

I. صداسزله بیتن کلمه‌لرده : ev – eve, bağ – bağa, göz – göze, kol – kola;

او أوه باغ باغه کوز کوزه قول قوله

II. صدالی ایله بیتن کلمه‌لرده: anne – anneye, baba – babaya, kuzu – kuzuya.

آنه آنه‌یه بابا بابایه قوزو قوزویه

39 — غیرصریح مفعول لاحقه‌لری پك چوقدر. بونلردن de – [1] den – [1] برنجی نوع لاحقه‌لر کبی آهنکه تابع اولارق اینجه وقالین اولور ؛ صداسز حرفلرك بکزه‌شمه‌سی قانوننه‌ده تابعدر .

تطبیقات (غیر صریح مفعوللر)

II. صدالی حرفله بیتن کلمه‌لرده : anne – annede, anneden, baba – babada, babadan;

آنه آنه‌ده آنه‌دن بابا باباده بابادن

III. یوموشاق صداسزله بیتن کلمه‌لرده : ev – evde, evden, bağ – bağda, bağdan;

أو أوده أودن باغ باغده باغدن

سرت صداسزله بیتن کلمه‌لرده : sepet – sepette, sepetten, köpek – köpekte, köpekten.

سپت سپتده سپتدن کوپك کوپکده کوپکدن

40 — مثاللردن آکلاشیلدیغی کبی اسم اوچ منظره آلتنده تصریف اولونور .

عمومی تطبیقات (اسملرك تصریفی حقنده)

برنجی منظره (صدالی حرفلر منظره‌سی)

مجرد :	türkü	kuzu	baba	anne
	تورکو	قوزو	بابا	آنه
IIIنجی شخصه مضاف :	türküsü	kuzusu	babası	annesi
	تورکوسی	قوزوسی	باباسی	آنه‌سی
مضاف الیه :	türkünün	kuzunun	babanın	annenin
	تورکونك	قوزونك	بابانك	آنه‌نك

anneyi,	babyaı,	kuzuyu,	türküyü	دار صریح مفعول :
آنه‌یی	بابایی	قوزویی	تورکویی	
anneye,	babaya,	kuzuya,	türküye	کنیش صریح مفعول :
آنه‌یه	بابایه	قوزویه	تورکویه	
annede,	babada,	kuzuda,	türküde	ـده‌لی غیر صریح مفعول :
آنه‌ده	باباده	قوزوده	تورکوده	
anneden,	babadan,	kuzudan,	türküden	ـدن‌لی غیر صریح مفعول :
آنه‌دن	بابادن	قوزودن	تورکودن	

ایکنجی منظره (یوموشاق صداسز حرف منظره‌سی):

ev	av	göz	koyun	مجرد :
أو	آو	کوز	قویون	
evi	avı	gözü	koyunu	III.شخصه مضاف :
أوی	آوی	کوزی	قویونی	
evin	avın	gözün	koyunuu	مضاف‌الیه :
أوك	آوك	کوزك	قویونك	
evi	avı	gözü	koyunu	دار صریح مفعول :
أوی	آوی	کوزی	قویونی	
eve	ava	göze	koyuna	کنیش صریح مفعول :
أوه	آوه	کوزه	قویونه	
evde	avda	gözde	koyunda	ـده‌لی غیر صریح مفعول :
أوده	آوده	کوزده	قویونده	
evden	avdan	gözden	koyundan	ـدن‌لی غیر صریح مفعول :
أودن	آودان	کوزدن	قویوندن	

اوچنجی منظره (سرت صداسز حرف منظره‌سی) :

köpek	kabak	yoğurt	gök	مجرد :
کوپك	قاباق	یوغورت	کوك	
köpeği	kabağı	yoğurdu	göğü	III نجی شخصه مضاف :
کوپکی	قاباغی	یوغوردی	کوکی	

مضاف اليه :	göğün كوكك	yoğurdun يوغوردك	kapağın قاپاغك	köpeğin كوپكك
دار صريح مفعول :	göğü كوكى	yoğurdu يوغوردى	kapağı قاپاغى	köpeği كوپكى
كنيش صريح مفعول :	göğe كوكه	yoğurda يوغورده	kapağa قاپاغه	köpeğe كوپكه
ـ ده لى غير صريح مفعول :	gökte كوكده	yoğurtta يوغورتده	kapakta قاپاقده	köpekte كوپكده
ـ دن لى غير صريح مفعول :	gökten كوكدن	yoğurttan يوغورتدن	kapaktan قاپاقدن	köpekten كوپكدن

40 — صفتلرده عينى لاحقه‌لرله تصريف اولونور .

تطبيقات (صفتلرك تصريفى حقنده)

	II سرت منظره	III يوموشاق منظره	I صدالى منظره
مجرد :	küçük كوچوك	çalışkan چاليشقان	sevgili سوكيلى
III نجى شخصه مضاف :	küçüğü كوچوكى	çalışkanı چاليشقانى	sevgilisi سوكيليسى
مضاف اليه :	küçüğün كوچوكك	çalşkanın چاليشقانك	sevgilinin سوكيلينك
دار صريح مفعول :	küçüğü كوچوكى	çalışkanı چاليشقانى	sevgiliyi سوكيلى يى
كنيش صريح مفعول :	küçüğe كوچوكه	çalışkana چاليشقانه	sevgiliye سوكيلى يه
ـ ده لى غير صريح مفعول :	küçükte كوچوكده	çalışkanda چاليشقانده	sevgilide سوكيليده
ـ دن لى غير صريح مفعول :	küçükten كوچوكدن	çalışkandan چاليشقاندن	sevgiliden سوكيليدن

20 — جمع اسملرك تصريفى

42 — اسملرك جمع علامتى : ler - [1] در ، عمومى آهنكه تابعدر:

مفرد :	öküz; اوكوز	kuzu, قوزو	bağ, باغ	ev, أو
جمع :	öküzler. اوكوزلر	kuzular, قوزولر	bağlar, باغلر	evler, أولر

43 — جمع اسملرك تصريفى يالكز اينجه وقالين اولمق اوزره ايكى منظره عرض ايدەر .

تطبيقات (اسملرك جمعى حقنده)

	II . قالين منظره		I . اينجه منظره	
مجرد :	(باغلر)	bağlar,	(أولر)	evler,
III نجى شخصه مضاف :	(باغلرى)	bağları,	(أولرى)	evleri,
مضاف اليه :	(باغلرك)	bağların,	(أولرك)	evlerin,
دار صريح مفعول :	(باغلرى)	bağları,	(أولرى)	evleri,
كنيش صريح مفعول :	(باغلره)	bağlara	(أولره)	evlere,
- دەلى غير صريح مفعول :	(باغلرده)	bağlarda,	(أولرده)	evlerde,
- دنلى « « :	(باغلردن)	bağlardan.	(أولردن)	evlerden;

21 — جمع صفتلرك تصريفى

44— صفتلر آنجاق اسم كبى قوللانيلدقلرى زمان تصريف اولونورلر. جمع صفتلرك تصريفى اسملرك تصريفى كبى اينجه وقالين اولارق ايكى منظره اوزرينەدر .

تطبيقات (صفتلرك جمعى حقنده)

	II . قالين منظره		I . اينجه منظره	
مجرد :	(چاليشقانلر)	çalışkanlar,	(سوكيليلر)	sevgililer,
III نجى شخصه مضاف :	(چاليشقانلرى)	çalışkanları,	(سوكيليلرى)	sevgilileri,
مضاف اليه :	(چاليشقانلرك)	çalışkanların,	(سوكيليلرك)	sevgililerin,
دار صريح مفعول :	(چاليشقانلرى)	çalışkanları,	(سوكيليلرى)	sevgilileri,
كنيش صريح مفعول :	(چاليشقانلره)	çalışkanlara,	(سوكيليلره)	sevgililere,
- دەلى غيرصريح مفعول :	(چاليشقانلرده)	çalışkanlarda,	(سوكيليلرده)	sevgililerde,
- دنلى « « :	(چاليشقانلردن)	çalışkanlardan.	(سوكيليلردن)	sevgililerden;

22 — شخصی و اشاری ضمیرلرك تصریفی

45 — شخصی واشاری ضمیرلرك تصریفی جزئی برفرقایله اسمك تصریفی کبی‌در. بوجزئی فرقده ضمیرلرك مضاف اولماماسی وبرنجی شخص ضمیرینك مضاف الیهلرنده علامت اولارق (ن) یرینه (م) کلمه‌سی ، مفرد شخص ضمیرلرینك کنیش صریح مفعولی بکا ، سکا ، اوکا (آکا) اولماسیدر .

تطبیقات (شخصی واشاری ضمیرلرك تصریفی حقنده)

مفرد

	شخصی ضمیرلر			اشاری ضمیرلر	
	برنجی شخص	ایکنجی شخص	اوچونجی شخص	اوچونجی شخص	اوچونجی شخص
مجرد :	ben بن	sen سن	o او	şu شو	bu بو
مضاف الیه :	benim بنم	senin سنك	onun اونك	şunun شونك	bunun بونك
دار صریح مفعول :	beni بنی	seni سنی	onu اونی	şunu شونی	bunu بونی
کنیش « :	bana بکا	sana سکا	ona اوکا (آکا)	şuna شوکا	buna بوکا
— ده‌لی غیرصریح مفعول :	bende بنده	sende سنده	onda اونده	şunda شونده	bunda بونده
— دن‌لی « « :	benden بندن	senden سندن	ondan اوندن	şundan شوندن	bundan بوندن
ایله‌لی « « :	benim-le بنمله	senin-le سنکله	onun-la اونکله	şunun-la شونکله	bunun-la بونکله
ایچین‌لی « « :	benim-çin بنمچین	senin-çin سنکچین	onun-çun اونکچون	şunun-çun شونکچون	bunun-çun بونکچون

جمع

	شخصی ضمیرلر			اشاری ضمیرلر	
	برنجی شخص	ایکنجی شخص	اوچونجی شخص	اوچونجی شخص	اوچونجی شخص
مجرد :	biz بز	siz سز	onlar اونلر	şunlar شونلر	bulnar بونلر

bunların	şunların	onların	sizin	bizim	مضاف اليه :
بونلرك	شونلرك	اونلرك	سزك	بزم	
bunları	şunları	onları	sizi	bizi	دار صريح مفعول :
بونلرى	شونلرى	اونلرى	سزى	بزى	
bunlara	şunlara	onlara	size	bize	كنيش « » :
بونلره	شونلره	اونلره	سزه	بزه	
bunlarda	şunlarda	onlarda	sizde	bizde	— ده‌لى غير صريح مفعول :
بونلرده	شونلرده	اونلرده	سزده	بزده	
bunlardan	şunlardan	onlardan	sizden	bizden	— دن‌لى « » :
بونلردن	شونلردن	اونلردن	سزدن	بزدن	
bunlar-la	şunlar-la	onlar-la	sizin-le	bizim-le	ايله‌لى « » :
بونلرله	شونلرله	اونلرله	سزكله	بزمله	
bunlar için	şunlar için	onlar için	sizin-çin	bizim-çin	ايچين‌لى « » :
بونلرايچين	شونلرايچين	اونلرايچين	سزكچين	بزمچين	

23 — صله اسملرى و تصريفلرى

46 — فعلدن ياپيلان بو اسملرك لاحقه‌لرى :

— ديك : dik - [2]
— جك : cek - [3]
در . مثاللر :

filan bildik-tir (فلان بيلديكدر) ;
tanıdıklardan biri (طانيدقلردن برى) ;
siz olacağını söyleyiniz (سزاولاجغنى سويله‌ييكز) .

47 — أسكيدن « صله صيغه‌لرى » ، داها صوكرا « مفعوليت صيغه‌لرى » ناميله فعلك تصريفنه ادخال ايديلن كلمه‌لر شخصلره مضاف اسملردن عبارتدر ؛ بو حالده تعيينى صفت وظيفه‌سنى كوردكلرى كيبى زمانه‌ده دلالتلرى واردر . (ـ ديك) ايله تشكيل ايديلنلرك زمانى (مضارع) در ، يعنى هم ماضى‌يه هم حاله دلالت ايده‌ر ؛ (ـ جك) ايله تشكيل ايديلنلرك زمانى (استقبال) در . بو كلمه‌لر اسم ماهيتنده (فرع فعل) لردر .

مثاللر :

okuduğum kitap (اوقوديغم كتاب)
okuyacağımız mektup (اوقوياجغمز مكتوب)
görecekleri memleketler (كوره‌جكلرى مملكتلر).

48 — صله‌اسملری جمله‌ده فاعل (مبتدا) ، مضاف‌اليه، صريح وغير صريح مفعول اولابيليرلر :

dediğim oldu – (ديديكم اولدی – فاعل) ;

dediğimin doğruluğu sâbit oldu – (ديديكمك دوغرولغی ثابت اولدی – مضاف اليه) ;

dediğimi unuttunuz – (ديديكمی اونوتديكز – دار صريح مفعول) ;

dediğime kulak asınız – (ديديكمه قولاق آصيكز – كنيش صريح مفعول) ;

dediğinden vazgeçer insan değil-dir – (ديديكندن وازكچر انسان ده كيلدر – غيرصريح مفعول)

الخ ؛ كبی .

اخطار — صله اسملرينك cek – لاحقه‌ليلری، برنجی شخصه مضاف حالنده ، شكلاً فعلك استقبال زماننه بكزه‌رلر ؛ آرالرنده آنجاق «وورغو» فرقی واردر . مضاف حالنده اولان صله اسملرينك وورغوسی صوك هجاده اولور ، بناءً عليه بوصوك هجا مضاف لاحقه‌سی كبی كلمه‌دن آيری يازيلماز .

49 — صله اسملری مفرد وجمع اولارق تصريف ايديلير .

I. — تطبيقات (ديك لاحقه‌لی صله اسملرينك تصريفنه دائر)

1.

مفرد

	مفرد III شخصه مضاف	مفرد II شخصه‌مضاف	مفرد I شخصه‌مضاف
مجرد :	söyeldiği, (سويله‌ديكی)	söylediğin, (سويله‌ديكك)	söylediğim, (سويله‌ديكم)
مضاف اليه :	söylediğinin, (سويله‌ديكنك)	söylediğinin, (سويله‌ديكينك)	söylediğimin, (سويله‌ديكمك)
دار صريح مفعول :	söylediğini, (سويله‌ديكنی)	söylediğini, (سويله‌ديككی)	söylediğimi, (سويله‌ديكمی)
صريح مفعول :	söylediğine, (سويله‌ديكنه)	söylediğine, (سويله‌ديككه)	söylediğime, (سويله‌ديكمه)
ـده‌لی غيرصريح مفعول :	söylediğinde, (سويله‌ديكنده)	söylediğinde, (سويله‌ديككده)	söylediğimde, (سويله‌ديكمده)
ـ دن‌لی « » :	söylediğinden. (سويله‌ديكندن)	söylediğinden. (سويله‌ديككدن)	söylediğimden. (سويله‌ديكمدن)

جمع.

مجرد :	söyledikleri, (سويله‌دكلری)	söyledikl erin, (سويله‌دكلرك)	söylediklerim, (سويله‌دكلرم)

söylediklerimin, (سویلەدکلریمك)	söylediklerinin, (سویلەدکلریکك)	söylediklerinin, (سویلەدکلرینك)	مضاف الیه :
söylediklerimi, (سویلەدکلریمی)	söylediklerini, (سویلەدکلریکی)	söylediklerini, (سویلەدکلرینی)	دار صریح مفعول :
söylediklerime, (سویلەدکلریمه)	söylediklerine, (سویلەدکلریکه)	söylediklerine, (سویلەدکلرینه)	کنیش « » :
söylediklerimde, (سویلەدکلرمده)	söylediklerinde, (سویلەدکلرکده)	söylediklerinde, (سویلەدکلرنده)	دەلی غیر صریح مفعول :
söylediklerimden. (سویلەدکلرمدن)	söylediklerinden. (سویلەدکلرکدن)	söylediklerinden. (سویلەدکلرندن)	دنلی « » :

2.

مفرد

جمع I شخصه مضاف	جمع II شخصه مضاف	جمع III شخصه مضاف	
söylediğimiz, (سویلەدیکمز)	söylediğiniz, (سویلەدیککز)	söyledikleri, (سویلەدکلری)	مجرد :
söylediğimizin, (سویلەدیکمزك)	söylediğinizin, (سویلەدیککزك)	söylediklerinin, (سویلەدکلرینك)	مضاف الیه :
söylediğimizi, (سویلەدیکمزی)	söylediğinizi, (سویلەدیککزی)	söylediklerini, (سویلەدکلرینی)	دار صریح مفعول :
söylediğimize, (سویلەدیکمزه)	söylediğinize, (سویلەدیککزه)	söyledıklerine, (سویلەدکلرینه)	کنیش « » :
söylediğimizde, (سویلەدیکمزده)	söylediğinizde, (سویلەدیککزده)	söylediklerinde, (سویلەدکلرنده)	ـدەلی غیرصریح مفعول :
söylediğimizden. (سویلەدیکمزدن)	söylediğinizden. (سویلەدیککزدن)	söylediklerinden. (سویلەدکلرندن)	ـدنلی « » :

جمع.

söylediklerimiz, v.s. (سویلەدکلریمز) الخ.	söylediklerinizz, v.s. (سویلەدکلریکز) الخ.	söyledikleri. v.s. (سویلەدکلری) الخ.	مجرد :

II. تطبيقات (ـ ديق لاحقه‌لى صله اسملرينك تصريفنه دائر)

1.

مفرد

	مفرد III شخصه مضاف	مفرد II شخصه مضاف	مفرد I شخصه مضاف
مجرد :	aldığı, (آلديغى)	aldığın, (آلديغك)	aldığım, (آلديغم)
مضاف اليه :	aldığının, (آلديغنك)	aldığının, (آلديغكك)	aldığımın, (آلديغمك)
دار صريح مفعول :	aldığını, (آلديغنى)	aldığını, (آلديغكى)	aldığımı, (آلديغمى)
كنيش صريح مفعول :	aldığına (آلديغنه)	aldığına, (آلديغكه)	aldığıma, (آلديغمه)
ـ ده‌لى غير صريح مفعول:	aldığında, (آلديغنده)	aldığında, (آلديغكده)	aldığımda, (آلديغمده)
ـ دنلى غير صريح مفعول:	aldığından. (آلديغندن)	aldığından. (آلديغكدن)	aldığımdan, (آلديغمدن)

جمع.

مجرد :	aldıkları, (آلدقلرى)	aldıkların, (آلدقلرك)	aldıklarım, (آلدقلرم)
مضاف اليه :	aldıklarının, (آلدقلرينك)	aldıklarının, (آلدقلريككك)	aldıklarımın, (آلدقلريمك)
دار صريح مفعول :	aldıklarını, (آلدقلرينى)	aldıklarını, (آلدقلريكى)	aldıklarımı, (آلدقلريمى)
كنيش صريح مفعول :	aldıklarına (آلدقلرينه)	aldıklarına, (آلدقلريكه)	aldıklarıma, (آلدقلريمه)
ـ ده‌لى غير صريح مفعول :	aldıklarında, (آلدقلرنده)	aldıklarında, (آلدقلريكده)	aldıklarımda, (آلدقلريمده)
ـ دنلى غير صريح مفعول :	aldıklarından, (آلدقلرندن)	aldıklarından, (آلدقلريكدن)	aldıklarımdan, (آلدقلريمدن)

2.

	جمع III شخصه مضاف	جمع II شخصه مضاف	جمع I شخصه مضاف
		مفرد	
مجرد :	aldıkları, (آلدقلری)	aldığınız, (آلدیغکز)	aldığımız, (آلدیغمز)
مضاف الیه :	aldıklarının, (آلدقلرینك)	aldığınızın, (آلدیغکزك)	aldığımızın, (آلدیغمزك)
دار صریح مفعول :	aldıklarını, (آلدقلرینی)	aldığınızı, (آلدیغکزی)	aldığımızı, (آلدیغمزی)
کنیش صریح مفعول :	aldıklarına, (آلدقلرینه)	ald.ğınıza, (آلدیغکزه)	aldığımıza, (آلدیغمزه)
ده‌لی غیرصریح مفعول :-	aldıklarında, (آلدقلرنده)	aldığınızda, (آلدیغکزده)	aldığımızda, (آلدیغمزده)
دن‌لی غیرصریح مفعول :-	aldıklarından. (آلدقلرندن)	aldığınızdan, (آلدیغکزدن)	aldığımızdan, (آلدیغمزدن)
		جمع	
مجرد :	aldıkları, v.s. (آلدقلری) الخ.	aldıklarınız v.s. (آلدقلریکز) الخ.	aldıklarımız. v.s. (آلدقلریمز) الخ.

III. تطبیقات (-جك لاحقه‌لی صله اسملرینك تصریفنه دائر)

1.

	مفرد III شخصه مضاف	مفرد II شخصه مضاف	مفرد I شخصه مضاف
		مفرد	
مجرد :	vereceği, (ویره‌جکی)	vereceğin, (ویره‌جکك)	vereceğim, (ویره‌جکم)
مضاف الیه :	veneceğinin, v.s. (ویره‌جکنك) الخ.	vereceğinin, v.s. (ویره‌جککك) الخ.	vereceğimin, v.s. (ویره‌جکمك) الخ.

جمع

vereceklerim,	vereceklerin,	verecekleri,	مجرد :
(ويره‌جكلرم)	(ويره‌جكلرك)	(ويره‌جكلرى)	
vereceklerimin, v.s.	vereceklerinin, v.s	vereceklerinin, v.s.	مضاف اليه :
(ويره‌جكلريمك)	(ويره‌جكلريكك)	(ويره‌جكلرينك)	
الخ.	الخ.	الخ.	

2.

جمع I شخصه مضاف	جمع II شخصه مضاف	جمع III شخصه مضاف	

مفرد

vereceğimiz,	vereceğiniz,	verecekleri;	مجرد :
(ويره‌جكمز)	(ويره‌جككز)	(ويره‌جكلرى)	
vereceğimizin, v.s.	vereceğinizin, v.s.	vereceklerinin, v.s.	مضاف اليه :
(ويره‌جكمزك)	(ويره‌جككزك)	(ويره‌جكلرينك)	
الخ.	الخ.	الخ.	

جمع

ve.eceklerimiz,	vereceklerimiz,	verecekleri,	مجرد :
(ويره‌جكلريمز)	(ويره‌جكلريكز)	(ويره‌جكلرى)	
vereceklerimizin, v.s.	vereceklerinizin, v.s.	vereceklerinin, v.s.	مضاف اليه :
(ويره‌جكلريمزك)	(ويره‌جكلريكزك)	(ويره‌جكلرينك)	
الخ.	الخ.	الخ.	

IV. تطبيقات (- جق لاحقه‌لى صله اسملرينك تصريفنه دائر)

1.

مفرد I شخصه مضاف	مفرد II شخصه مضاف	مفرد III شخصه مضاف	

مفرد

alacağım,	alacağın,	alacağı,	مجرد :
(آلاجغم)	(آلاجغك)	(آلاجغى)	

alacağımın, v.s.	alacağının, v.s.	alacağının, v.s.	مضاف اليه :
(آلاجغمك)	(آلاجغكك)	(آلاجغنك)	
الخ .	الخ .	الخ .	

جمع

alacaklarım,	alacakların,	alacakları,	مجرد :
(آلاجقلرم)	(آلاجقلرك)	(آلاجقلری)	
alacaklarımın, v.s.	alacaklarının, v.s.	alacaklarının, v.s.	مضاف اليه :
(آلاجقلريمك)	(آلاجقلريكك)	(آلاجقلرينك)	
الخ .	الخ .	الخ .	

2.

جمع I شخصه مضاف	جمع II شخصه مضاف	جمع III شخصه مضاف	

مفرد

alacağımız,	alacağınız	alacakları,	مجرد :
(آلاجغمز)	(آلاجغكز)	(آلاجقلری)	
alacağımızın, v.s.	alacağınızın, v.s.	alacaklarının, v.s.	مضاف اليه :
(آلاجغمزك)	(آلاجغكزك)	(آلاجقلرينك)	
الخ .	الخ .	الخ .	

جمع

alacaklarımız,	alacaklarınız,	alacakları,	مجرد :
(آلاجقلرمز)	(آلاجقلريكز)	(آلاجقلری)	
alacaklarımızın, v.s.	alacaklarınızın, v.s.	alacaklarının, v.s.	مضاف اليه :
(آلاجقلرمزك)	(آلاجقلريكزك)	(آلاجقلرينك)	
الخ .	الخ .	الخ .	

V . تطبيقات (صفت اسملرينك شخصلره مضاف صورتلری)

مفرد — ديك لاحقه‌لی — ديق لاحقه‌لی — جك لاحقه‌لی — جق لاحقه‌لی

I. صدالی حرفی « ديش » حرفلرندن اولان ماده‌لر : (سويله) söyle, (آل) al

alacağım	söyleyeceğim	aldığım	söylediğim	I شخصه مضاف
(آلاجغم)	(سويله‌يه‌جكم)	(آلديغم)	(سويله‌ديكم)	

alacağın (آلاجغك)	söyleyeceğin (سويله‌يه‌جكك)	aldığın (آلديغك)	söylediğin (سويله‌ديكك)	» » II
alacağı (آلاجغى)	söyleyeceği (سويله‌يه‌جكى)	aldığı (آلديغى)	söylediği (سويله‌ديكى)	» » III

جمع

alacağımız (آلاجغمز)	söyleyeceğimiz (سويله‌يه‌جكمز)	aldığımız (آلديغمز)	söylediğimiz (سويله‌ديكمز)	I شخصه‌مضاف
alacağınız (آلاجغكز)	söleyeceğiniz (سويله‌يه‌جككز)	aldığınız (آلديغكز)	söylediğiniz (سويله‌ديككز)	» » II
alacakları (آلاجقلرى)	söyleyecekleri (سويله‌يه‌جكلرى)	aldıkları (آلدقلرى)	söyledikleri (سويله‌دكلرى)	» » III

II. صدالى حرف «و،و» حرفلرنده اولان ماده‌لر : (بول) bul ، (كور) gör .

—جق لاحقه‌لى	—جك لاحقه‌لى	—ديق لاحقه‌لى	—ديك لاحقه‌لى	مفرد
bulacağım (بولاجغم)	göreceğim (كوره‌جكم)	bulduğum (بولديغم)	gördüğüm (كورديكم)	I شخصه‌مضاف.
bulacağın (بولاجغك)	göreceğin (كوره‌جكك)	bulduğun (بولديغك)	gördüğün (كورديكك)	» » II
bulacağı (بولاجغى)	göreceği (كوره‌جكى)	bulduğu (بولديغى)	gördüğü (كورديكى)	» » III

جمع

bulacağımız (بولاجغمز)	göreceğimiz (كوره‌جكمز)	bulduğumuz (بولديغمز)	gördüğümüz (كورديكمز)	I
bulacağınız (بولاجغكز)	göreceğiniz (كوره‌جككز)	bulduğunuz (بولديغكز)	gördüğünüz (كورديككز)	» » II
bulacakları (بولاجقلرى)	görecekleri (كوره‌جكلرى)	buldukları (بولدقلرى)	gördükleri (كوردكلرى)	III

فعلك تصریفی

24 — فعلك تصریفنه خدمت ایدن لاحقه‌لر

50 — فعلك تصریفنه خدمت ایدن لاحقه‌لر اوچ نوعدر :

1) زمان لاحقه‌لری ؛ 2) شخص لاحقه‌لری ؛ 3) صیغه لاحقه‌لری .

زمانلر

51 — زمانلر ، شکل اعتباریله ، بشدر : مضارع ، حال ، استقبال ، شهودی ماضی ، نقلی ماضی .

بش زمانك لاحقه‌لری : [3-4]-r [4]-yor [3]-cek [2]-di [2-miş]

مضارع لاحقه‌سی اولان r ـ ، اشارت ایدیلدیکی کیبی ، هم 3 نجی هم 4 نجی نوعدن برلاحقه‌در. یعنی بعضاً کنیش ، بعضاً دار بر صدالی حرفله ماده‌یه ربط ایدیلیر . هرفعلك هانکی نوعدن مضارع لاحقه‌سی آلدیغی لغتده شو صورتله کوسته‌ریلمه‌لیدر :

آل : al [r,4] ، ' : sol [r,3] .

بو لاحقه‌لرك اوغرادیغی وسبب اولدیغی تحوللر صدالی حرفلرك بکزه‌شمه قاعده‌لریله تعیین اولونور . [ماده : 3، 13 : 17]

تطبیقات

ماده	مضارع	حال	استقبال	شهودی ماضی	نقلی ماضی
gel [-r,4]	gelir	geliyor	gelecek	geldi	gelmiş
	کلیر	کلیور	کله‌جك	کلدی	کلمش
git [-r3]	gider	gidiyor	gidecek	gitti	gitmiş
	کیدر	کیدییور	کیده‌جك	کیتدی	کیتمش
kal [-r,4]	kalır	kalıyor	kalacak	kaldı	kalmış
	قالیر	قالییور	قالاجق	قالدی	قالمش
kap [-r,3]	kapar	kapıyor	kapacak	kaptı	kapmış
	قاپار	قاپیور	قاپاجق	قاپدی	قاپمش

kaç [-r, 3]	kaçar	kaçıyor	kaçacak	kaçtı	kaçmış
	قاچار	قاچیور	قاچاجق	قاچدی	قاچمش
oku [-r,0]	okur	okuyor	okuyacak	okudu	okumuş
	اوقور	اوقیور	اوقویاجق	اوقودی	اوقومش
kork [-r,3]	korkar	korkuyor	korkacak	korktu	korkmuş
	قورقار	قورقیور	قورقاق	قورقدی	قورقمش
düş [-r,3]	düşer	düşüyor	düşecek	düştü	düşmüş
	دوشر	دوشیور	دوشه‌جك	دوشدی	دوشمش
iç [-r,3]	içer	içiyor	içecek	içti	içmiş
	ایچر	ایچیور	ایچه‌جك	ایچدی	ایچمیش
göç [-r,3]	göçer	göçüyor	göçecek	göçtü	göçmüş
	كوچر	كوچیور	كوچه‌جك	كوچدی	كوچمش

52 — شخص لاحقه‌لری ایکی نوعدر : 1) اسمی شخص‌لاحقه‌لری، 2) فعلی شخص‌لاحقه‌لری.

فعلی شخص لاحقه‌لری یالکز شهودی ماضی‌ایله صیغهٔ شرطیه‌نك مضارعنده، اسمی لاحقه‌لر دیکر زمان وصیغه‌لرده قوللانیلیر .

اسمی شخص لاحقه‌لری اسم ، صفت وضمیرلره‌ده کتیریله‌رك اونلرله جمله تشکیل اولونور . بولاحقه‌لره اسمی دنیلمه‌سنه سبب‌ده بودر .

بولاحقه‌لر ، زمان لاحقه‌لریله برابر ، تصریفی تأمین ایده‌رلر . زمان لاحقه‌لری ماده‌یی ، شخص لاحقه‌لری‌ده زمان لاحقه‌لرینی تعقیب ایده‌ر .

I. تطبیقات — برنجی مثال؛ ماده : كل - [–r,4] gel

شخصلر

مفرد	مضارع	حال	استقبال	شهودی‌ماضی	نقلی ماضی
I :	gelir-im	geliyor-um	geleceğ-im	geldim	gelmiş-im
	كليرم	كليورم	كله‌جكم	كلدم	كلمشم
II :	gelir-sin	geliyor-sun	gelecek-sin	geldin	gelmiş-sin
	كليرسك	كليورسك	كله‌جكسك	كلدك	كلمشسك
III :	gelir	geliyor	gelecek	geldi	gelmiş
	كلير	كليور	كله‌جك	كلدي	كلمش

جمع

I شخصلر :	gelir-iz	geliyor-uz	geleceğ-iz	geldik	gelmiş-iz
	كليرز	كليورز	كله‌جكز	كلدك	كلمشز
II :	gelir -siniz	geliyor-sunuz	gelecek-siniz	geldi-niz	gelmiş-siniz
	كليرسكز	كليورسكز	كله‌جكسكز	كلديكز	كلمشسكز
III :	gelir-ler	geliyor-lar	gelecek-ler	geldi-ler	gelmiş-ler
	كليرلر	كليورلر	كله‌جكلر	كلديلر	كلمشلر

ایکنجی مثال — ماده : آل ـ [–r,4] al

مفرد

I :	alır-ım	alacağ-ım	alıyor-um	aldım	almış-ım
	آليرم	آلاجغم	آليورم	آلدم	آلمشم
II :	alır-sın	alacak-sın	alıyor-sun	aldın	almış-sın
	آليرسك	آلاجقسك	آليورسك	آلدك	آلمشسك
III :	alır	alacak	alıyor	aldı	almış
	آلير	آلاجق	آليور	آلدى	آلمش

جمع

I :	alır-ız	alacağ-ız	alıyor-uz	aldık	almış-ız
	آليرز	آلاجغز	آليورز	آلدق	آلمشز
II	alır -sınız	alacak-sınız	alıyor-sunuz	aldı-nız	almış-sınız
	آليرسكز	آلاجقسكز	آليورسكز	آلديكز	آلمشسكز
III :	alır-lar	alacak-lar	alıyor-lar	aldı-lar	almış-lar
	آليرلر	آلاجقلر	آليورلر	آلديلر	آلمشلر

اوچونجی مثال ماده : قوش [–r 3] koş

مفرد

I	koşar-ım	koşuyor-um	koşacağ-ım	koştum	koşmuş-um
	قوشارم	قوشيورم	قوشاجغم	قوشدم	قوشمشم
II	koşar-sın	koşuyor-sun	koşacak-sın	koştun	koşmuş-sun
	قوشارسك	قوشيورسك	قوشاجقسك	قوشدك	قوشمشسك
III	koşar	koşuyor	koşacak	koştu	koşmuş
	قوشار	قوشيور	قوشاجق	قوشدى	قوشمش

جمع

I شخص	koşar-ız	koşuyor-uz	koşacağ-ız	koştuk	koşmuş-uz
	قوشارز	قوشويورز	قوشاجغز	قوشدق	قوشمشز
II شخص	koşar-sınız	koşuyo:-sunuz	koşacak-sınız	koştu-nuz	koşmuş-sunuz
	قوشارسكز	قوشويورسكز	قوشاجقسكز	قوشديكز	قوشمشسكز
III شخص	koşar-lar	koşuyor-lar	koşacak-lar	koştu-lar	koşmuş-lar
	قوشارلر	قوشويورلر	قوشاجقلر	قوشديلر	قوشمشلر

II. تطبيقات — (اسمی شخص لاحقه‌لرينك اسم ، ضمير وصفتلرده استعمالنه دائر)

	شخصی ضميرلر	اسملر		صفتلر	
شخصلر	[بن ، سن ، او ،	şâkirt	çocuk	büyük	terbiyeli
مفرد	بز ، سز ، اونلر]	(شاكرد)	(چوجوق)	(بويوك)	(تربيه‌لی)
I	ben-im	şâkird-im	çocuğ-um	büyüğ-üm	terbiyeli-yim
	بنم	شاكردم	چوجوغم	بويوكم	تربيه‌ليم
II	sen-sin	şâkirt-sin	çocuk-sun	büyük-sün	terbiyeli-sin
	سنسك	شاكردسك	چوجوقسك	بويوكسك	تربيه‌ليسك
III	o-dur	şâkirt-tir	çocuk-tur	büyük-tür	terbiyeli-dir
	اودر	شاكرددر	چوجوقدر	بويوكدر	تربيه‌ليدر
جمع					
I	biz-iz	şâkird-iz	çocuğ-uz	büyüğ-üz	terbiyeli-yiz
	بزز	شاكردز	چوجغز	بويوكز	تربيه‌ليز
II	siz-siniz	şâkirt-siniz	çocuk-sunuz	büyük-sünüz	terbiyeli-siniz
	سزسكز	شاكردسكز	چوجقسكز	بويوكسكز	تربيه‌ليسكز
III	onlar-dir	şâkirt-tirler	çocuk-turlar	büyük-türler	terbiyeli-dirler
	اونلردر	شاكرددرلر	چوجوقدرلر	بويوكدرلر	تربيه‌ليدرلر

25 — مركب زمانلر

53 — مركب زمانلر شكلجه اوچ نوعدر : 1) حكايه ، 2) روايت ، 3) شرط .

مركب زمانلرك لاحقه‌لری : حكايه‌ده : di - [2] ؛ روايتده : miş - [2] ؛ شرطده : se - [1]

54 — مركب زمان لاحقه‌لری بسيط زمان لاحقه‌لرندن صوكرا كلير، بونلری‌ده شخص لاحقه‌لری تعقيب ايده‌ر. اوچونجی شخصك جمعنده ايسه (لر) علامتی ترجيحاً حكايه ، روايت ، شرط لاحقه‌لرندن صوكرا كلير . شهودی ماضيده حكايه ايله شرط لاحقه‌لری شخص لاحقه‌لرندن صوكراده كله‌بيلير .

مركب زمانلرك تصريفی حقنده

تطبيقات (« كل ـ gel » ماده‌سی) :

مضارع

مفرد

شخصلر مفرد	حكايه	روايت	شرط
I	gelir-dim ,	gelir-mişim ,	gelir-sem ,
	(كليردم)	(كليرمشم)	(كليرسه‌م)
II	gelir-din ,	gelir-mişsin ,	gelir-sen ,
	(كليردك)	(كليرمشسك)	(كليرسه‌ك)
III	gelir-di ,	gelir-miş ,	gelir-se ,
	(كليردی)	(كليرمش)	(كليرسه)
جمع			
I	gelir-dik ,	gelir-mişiz ,	gelir-sek ,
	(كليردك)	(كليرمشز)	(كليرسه‌ك)
II	gelir-diniz ,	gelir-mişsiniz ,	gelir-seniz ,
	(كليرديكز)	(كليرمشسكز)	(كليرسه‌كز)
III	gelir-diler ,	gelir-mişler ,	gelir-seler ,
	(كليرديلر)	(كليرمشلر)	(كليرسه‌لر ـ مهجور)
ياخود	gelir-lerdi .	gelir-lermiş .	gelir-lerse .
	(كليرلردی)	(كليرلرمش)	(كليرلرسه)

استقبال

مفرد			
I	gelecek-tim ,	gelecek-mişim ,	gelecek-sem ,
	(كله‌جكدم)	(كله‌جكمشم)	(كله‌جكسه‌م)
II	gelecek-tin ,	gelecek-mişsin,	gelecek-sen ,
	(كله‌جكدك)	(كله‌جكمشسك)	(كله‌جكسه‌ك)
III	gelecek-ti ,	gelecek-miş ,	gelecek-se ,
	(كله‌جكدی)	(كله‌جكمش)	(كله‌جكسه)

شخصلر

جمع	حکایه	روایت	شرط
I	gelecek-tik , (كله‌جكدك)	gelecek-mişiz (كله‌جكمشز)	gelecek-sek , (كله‌جكسه‌ك)
II	gelecek-tiniz , (كله‌جكديكز)	gelecek-mişsiniz , (كله‌جكمشسكز)	gelecek-seniz , (كله‌جكسه‌كز)
III	gelecek-tiler , (كله‌جكديلر)	gelecek-mişler, (كله‌جكمشلر)	gelecek-seler (كله‌جكسه‌لر)
یاخود	gelecek-lerdi . (كله‌جكلردی)	gelecek-lermiş . (كله‌جكلرمش)	gelecek-lerse. (كله‌جكلرسه)

حال

مفرد			
I	geliyor-dum , (كليوردم)	geliyor-muşum , (كليورمشم)	geliyor-sam, (كليورسام)
II	geliyor-dun, (كليوردك)	geliyor-muşsun, (كليورمشسك)	geliyor-san , (كليورساك)
III	geliyor-du, (كليوردی)	geliyor-muş , (كليورمش)	geliyor-sa (كليورسا)
جمع			
I	geliyor-duk , (كليوردق)	geliyor-muşuz, (كليورمشز)	geliyor-sak (كليورساق)
II	geliyor-dunuz, (كليورديكز)	geliyor-muşsunuz , (كليورمشسكز)	geliyor-sanız , (كليورساكز)
III	geliyor-dular , (كليورديلر)	geliyor-muşlar , (كليورمشلر)	geliyor-salar , (كليورسالر)
یاخود	geliyor-lardı. (كليورلردی)	geliyor-larmış . (كليورلرمش)	geliyor-larsa . (كليورلرسا)

شهودی ماضی

مفرد	حکایه	یاخود	روایت	شرط	یاخود
I	geldi idim (كلديدم)	geldim-di (كلدمدی)	يوقدر	geldi isem (كلديسه‌م)	geldim-se (كلدمسه)

شخصلر	حکایه		شرط	
II	geldi idin (کلدیدڭ)	geldin.di (کلدکدی)	geldi isen (کلدیسه‌ڭ)	geldin.se (کلدکسه)
III	geldi idi (کلدیدی)	geldi idi (کلدیدی)	geldi ise (کلدیسه)	geldi ise (کلدیسه)
جمع				
I	geldi idik (کلدیدك)	geldik.ti (کلدکدی)	geldi isek (کلدیسه‌ك)	geldik.se (کلدکسه)
II	geldi idiniz (کلدیدیکز)	geldi.nizdi (کلدیکزدی)	geldi iseniz (کلدیسه‌کز)	geldi.nizse (کلدیکزسه)
III	geldi idiler (کلدیدیلر)	geldi.lerdi (کلدیلردی)	geldi iseler (کلدیسه‌لر)	geldi.lerse (کلدیلرسه)

نقلی ماضی

مفرد	حکایه	یاخود	روایت	یاخود	شرط	یاخود
I	gelmiş.tim (کلمشدم)	gelmiş idim کلمش ایدم الخ	gelmiş imişim (کلمش ایمشم)	gelmiş.mişim کلمشمیشم الخ	gelmiş.sem (کلمشسه‌م)	gelmiş isem (کلمش ایسه‌م) الخ
II	gelmiş.tin (کلمشدڭ)		gelmiş imiş.sin (کلمش ایمشسڭ)		gelmiş.sen (کلمشسه‌ڭ)	
III	gelmiş.ti (کلمشدی)		gelmiş imiş (کلمش ایمش)		gelmiş.se (کلمشسه)	

جمع			
I	gelmiş.tik (کلمشدك)	gelmiş imiş.iz (کلمش ایمشز)	gelmiş.sek (کلمشسه‌ك)
II	gelmiş.tiniz (کلمشدیکز)	gelmiş imiş.siniz (کلمش ایمشسکز)	gelmiş.seniz (کلمشسه‌کز)
III	gelmiş.tiler (کلمشدیلر)	gelmiş imiş.ler (کلمش ایمشلر)	gelmiş.seler (کلمشسه‌لر)
یاخود	gelmiş.lerdi (کلمشلردی)	gelmiş.lermiş (کلمشلرمش)	gelmiş.lerse (کلمشلرسه)

ديكر مثاللر : (آل ، بول ، كور ماده‌لرى)

: al [-r,4] - آل

alır-dım,	alır-mışım,	alır-sam;	alacak-tım,	alacak-mışım,	alacak-sam;
آليردم	آليرمشم	آليرسام	آلاجقدم	آلاجقمشم	آلاجقسام
alıyor-dum,	alıyor-muşum,	alıyor-sam;	aldı idim,	aldı isem,	almış-tım,
آلييوردم	آليورمشم	آليورسام	آلديدم	آلديسه‌م	آلمشدم
almış-mışım,	almış-sam.				
آلمشمشم	آلمشسام				

: bul [-r,4] - بول

bulur-dum,	bulur-muşum,	bulur-sam;	bulacak-tım	bulacak-mışım,	
بولوردم	بولورمشم	بولورسام	بولاجقدم	بولاجقمشم	
bulacak-sam;	buluyor-dum,	buluyor-muşum,	buluyor-sam;	buldu idim,	buldu isem;
بولاجقسام	بولييوردم	بوليورمشم	بوليوزسام	بولديدم	بولديسه‌م
bulmuş-tum,	bulmuş-muşum,	bulmuş-sam.			
بولمشدم	بولمشمشم	بولمشسه‌م			

: gör [-r,3] - كور

görür-düm,	görür-müşüm,	görür-sem;	görecek-tim	görecek-mişim,	görecek-sem;
كوروردم	كورورمشم	كورورسه‌م	كوره‌جكدم	كوره‌جكمشم	كوره‌جكسه‌م
görüyor-dum,	görüyor-muşum,	görüyor-sam;	gördü idim,	gördü isem;	görmüş-tüm,
كوريوردم	كورويورمشم	كورويورسم	كورديدم	كورديسه‌م	كورمشدم
görmüş-müşüm,	görmüş imişim,	görmüş-sem.			
كورمشمشم	كورمش ايمشم	كورمشسه‌م			

26 — صيغه‌لر

55 — صيغه‌لر ايكى قسمه آيريلير : 1) تصريف اولونور صيغه‌لر 2) تصريف اولونماز صيغه‌لر.

تصريف اولونور صيغه‌لر

56 — تصريف اولونور صيغه‌لر بشدر : 1) اخباريه، 2) شرطيه ، 3) وجوبيه، 4) التزاميه ، 5) أمريه .

فائده — بونلردن وجوبيه ، التزاميه ، أمريه صيغه‌لريله انشائى جمله تشكيل ايديلير .

اخباریه‌نك بش زمانی واردر . بوندن أول کورولن بسیط و مرکب زمانلر اخباریه‌یه عائددر .

دیکر صیغه‌لرك لاحقه‌لری شونلردر :

شرطیه‌نك لاحقه‌سی : se ـ [1] ؛ وجوبیه‌نك لاحقه‌سی : meli ـ [1]

التزامیه‌نك « : e ـ [1] ؛ أمریه‌نك « : صفر در .

بو صیغه‌لرك یالکز برر بسیط زمانلری واردر ، اوده (مضارع) در ؛ مرکب زمانلردن حکایه و روایت بعضاً ده شرطلری مستعملدر .

57 — بو صیغه‌لرك بسیط زمانلرنده‌کی شخص لاحقه‌لری اخباریه‌نك اسمی لاحقه‌لرندن آز چوق فرقلیدر . آشاغیده تصریفلری کوسته‌ریلمشدر .

صیغه‌لرك تصریفی حقنده

تطبیقات [ماده : کل]

مفرد	شرطیه (مضارع)	وجوبیه (مضارع)	التزامیه (مضارع)	أمریه
I	gelsem (کلسه‌م)	gelmeli-yim (کلمه‌لی‌یم)	gele-yim (کله‌یم)	....
II	gelsen (کلسه‌ك)	gelmeli-sin (کلمه‌لیسك)	gele-sin (کله‌سك)	gel (کل)
III	gelse (کلسه)	gelmeli-dir (کلمه‌لیدر)	gele (کله)	gelsin (کلسین)
جمع				
I	gelsek (کلسه‌ك)	gelmeli-yiz (کلمه‌لی‌یز)	gele-lim (کله‌لم)	gelin (کلیك)
II	gelse-niz (کلسه‌کز)	gelmeli-siniz (کلمه‌لیسکز)	gele-siniz (کله‌سیکز)	geliniz (کلیکز)
III	gelse-ler (کلسه‌لر)	gelmeli-dirler (کلمه‌لیدرلر)	gele-ler (کله‌لر ؛ متروکدر)	gelsinler (کلسینلر)

شرطیه‌نك حکایه‌سی	وجوبیه‌نك حکایه‌سی	التزامیه‌نك حکایه‌سی
gelse idim, v.s.	gelmeli idim, v.s.	gele-ydim, v.s.

شرطیه‌نك روایتی	وجوبیه‌نك روایتی	التزامیه روایتی
gelse imişim, v.s.	gelmeli imişim, v.s.	gele-ymişim, v.s.

27 - تصریف اولونماز صیغه‌لر

58 - بوتون شخصلر ایچین برشکلده قوللانیلان صیغه‌لردر . بونلره (ربط صیغه‌لری) نامی‌ده ویریلمکده‌در . تصریف اولونماز صیغه‌لر باشلیجه یدیدر :

١) عطفیه ـ لاحقه‌سی : p ـ [4] در : gelip, alıp, bulup, görüp.
یی .

٢) حالیه ـ لاحقه‌سی : rek ـ [3] در : gelerek, ala·ak, bularak, görerek.
کیبی .

٣) ابتدائیه ـ لاحقه‌سی : li ـ [3] در : geleli, alalı, bulalı, göreli.
یاخود liberi ـ در : geleliberi, alalıberi, bulalıberi, göreliberi
یاخود lidenberi ـ در : gelelidenberi, alalıdanberi, v.s.

٤) تعقیبیه ـ لاحقه‌سی : nce ـ [4] در : gelince, alınca, bulunca, görünce.

٥) انتهائیه ـ لاحقه‌سی: nceye kadar ـ [4] در . gelinceye kadar, alıncaya kadar, v.s.

٦) توقیتیه ـ لاحقه‌سی : dikçe ـ [2] : geldikçe, aldıkça, buldukça, gördükçe.

٧) زمانیه ـ لاحقه‌سی : meden (evvel) ـ [4] : gelmeden, almadan, bulmadan, görmeden (evvel).

دیکر : dikten (sonra) ـ [1] geldikten, aldıktan, bulduktan, gördükten (sonra).

28 ـــ بنا لاحقه‌لری ـ فعلك مختلف منظره‌لری

59 ـــ ماده‌یه معین بعضی لاحقه‌لرعلاوه‌سیله فعلدن آ کلاشیلان حدثه (*état et action*): مجهول، متعدی ، لازم ، مطاوعت ، مشارکت معنالرینی ویرمك ممکندر . بولاحقه‌لر سببیله وجوده کلن یکی ماده‌لر آیری آیری برر فعل کیبی تصریف اولونور .

بو لاحقه‌لره (بنا لاحقه‌لری) دینیلدیکی کیبی بر فعلدن تشکیل ایدیلن بوکیبی یکی ماده‌لرك تصریفلری‌ده اوفعلك مختلف منظره‌لریدر .

فعلی برماده‌دن یاردیمجی فعللرله تشکیل ایدیلن مرکب فعللرك تصریفلری‌ده‌او فعلك منظره‌لرندن معدوددر .

بنا لاحقه‌لری : l ـ [4] ، n ـ [4] ، ş ـ [4] ، t ـ [4] ، r ـ [4] ، dir ـ [2] در .

بونلردن (t ـ ، r ـ dir ـ) متعدی لاحقه‌لری اولوب هرفعل بونلردن بریله متعدی منظره‌سنی تشکیل ایدر .

l ـ مجهول ، n ـ لازم ومطاوعت ، ş ـ ایسه مشارکت لاحقه‌سی‌در .
آشاغیده مختلف مثاللرله بو لاحقه‌لرك تطبیقاتی كوسته‌ریلمشدر .

تطبیقات

[كور ـ gör] ماده‌سنك مختلف « بنا » منظره‌لری

	n ـ منظره‌سی (لازم)	l ـ منظره‌سی (مجهول)	ş ـ منظره‌سی (مشارکت)	dir ـ منظره‌سی (متعدی)
ماده	görün	görül	görüş	gördür
(أمریه) :	كورون	كورول	كوروش	كوردور
اخباریه				
مضارع :	görünür-üm,v.s. كورونورم	görülür-üm,v.s. كورولورم	görüşür-üm,v.s. كوروشورم	gördürür-üm,v.s. كوردورورم
حال :	görünüyor-um,v.s. كورونویورم	görülüyor-um,v.s. كورولویورم	görüşüyor-um,v s. كوروشویورم	gördürüyor-um,v.s. كوردورویورم
استقبال :	görüneceğ-im,v.s. كورونه‌جكم	görüleceğ-im,v.s. كوروله‌جكم	görüşeceğ-im,v.s. كوروشه‌جكم	gördüreceğ-im,v.s. كوردوره‌جكم
شهودی ماضی :	göründüm,v.s. كوروندم	görüldüm,v.s. كورولدم	görüştüm,v.s. كوروشدم	gördürdüm,v.s. كوردوردم
نقلی ماضی :	görünmüş-üm,v.s. كورونمشم	görülmüş-üm,v.s. كورولمشم	görüşmüş-üm,v.s. كوروشمشم	gördürmüş-üm,v.s. كوردورمشم
مضارع حكایه:	görünür-düm,v.s. كورونوردم	görülür-düm,v.s. كورولوردم	görüşür-düm,v.s. كوروشوردم	gördürür-dum,v.s. كوردوروردم
« روایت :	görünür-müşüm,v.s. كورونورمشم	görülür-müşüm كورولورمشم	görüşür-müşüm كوروشورمشم	gördürür-müşüm كوردورورمشم
« شرط :	görünür-sem,v.s. كورونورسه‌م	görülür-sem,v.s. كورولورسه‌م	görüşür-sem,v.s. كوروشورسه‌م	gördürür-sem,v.s. كوردورورسه‌م

دیكر زمانلرك حكایه وروایتلریله شرطلری‌ده قیاساً تصریف اولونور .

شرطیه

مضارع : gördürsem,v.s. görüşsem,v.s. görülsem,v.s. görünsem,v.s.

کورونسەم کورولسەم کوروشسەم کوردورسەم

حکایەسی : gördürse idim,v.s. görüşse idim,v.s. görülse idim,v.s. görünse idim,v.s.

کورونسەیدم کورولسەیدم کوروشسەیدم کوردورسەیدم

روایتی: gördürse imiş-im,v.s. görüşse imiş-im,v.s. görülse imiş-im,v.s. görünse imiş-im,v.s.

کورونسەیمشم کورولسەیمشم کوروشسەیمشم کوردورسەیمشم

وجوبیه

مضارع : gördürmeli-yim,v.s. görüşmeli-yim,v.s görülmeli-yim,v.s. görünmeli-yim,v.s.

کورونمەلییم کورولمەلییم کوروشمەلییم کوردورمەلییم

حکایەسی : gördürmeli idim, görûşmeli idim, görülmeli idim,v.s. görünmeli idim,v s.

کورونمەلیدم کورولمەلیدم کوروشمەلیدم کوردورمەلیدم

روایتی: gördürmeli imiş-im, görüşmeli imiş-im, görülmeli imiş-im, görünmeli imiş-im,v s.

کورونمەلی ایمشم کورولمەلی ایمشم کوروشمەلی ایمشم کوردورمەلی ایمشم

التزامیه

مضارع : gördüre-yim,v.s. görüşe-yim,v.s, görüle-yim,v.s. görüne-yim,v.s.

کورونەیم کورولەیم کوروشەیم کوردورەیم

حکایەسی : gördüre-idim,v.s. görüşe-idim,v.s. görüle-idim,v.s. gürüne-idim,v.s.

کورونەیدم کورولەیدم کوروشەیدم کوردورەیدم

روایتی : gördüre imiş-im,v.s. görüşe ymiş-im,v.s. görüle imiş-im,v s. görüne imiş-im,v.s.

کورونەیمشم کورولەیمشم کوروشەیمشم کوردورەیمشم

تصریف اولونماز صیغەلر :

عطفیه : gördürüp görüşüp görülüp görünüp

کورونوب کورولوب کوروشوب کوردوروب

حالیه : gördürerek görüşerek görülerek görünerek

کورونەرك کورولەرك کوروشەرك کوردورەرك

gördüreli	görüşeli	görüleli	görüneli	ابتدائیه :
كوردورەلی	كوروشەلی	كورولەلی	كورونەلی	
gördürünceye —	görüşünceye —	görülünceye —	görününceye(kadar)	انتهائیه :
كوردورونجەیه قادار	كوروشونجەیەقادار	كورولونجەیه قادار	كورونونجەیه قادار	
gördürünce	görüşünce	görülünce	görününce	تعقیبیه :
كوردورونجه	كوروشونجه	كورولونجه	كورونونجه	
gördürmeden —	görüşmeden —	görülmeden —	görünmeden(evvel)	زمانیه :
كوردورمەدن أول	كوروشمەدن أول	كورولمەدن أول	كورونمەدن أول	
gördürdükten —	görüştükten —	görüldükten —	göründükten(sonra)	دیكر :
كوردوردكدن‌صوكرا	كوروشدكدن‌صوكرا	كورولدكدن‌صوكرا	كوروندكدن‌صوكرا	

29 — مركب فعللر

60 — مركب فعللر باشليجه دورت نوعدر :

1) اسم مقولەسی كلەلرله ایتمك ، اولمق ، أیلەمك ، قیلمق كبی آنجاق لازم و متعدی حدثه دلالت ایدن فعللردن مركب اولانلر :

مطالعه ایتمك ، برطرف ایتمك ، آلت اوست ایتمك ، دارما داغین ایتمك ، كوەزەلك ایتمك ، آتش ایتمك ؛ ممنون اولمق ، حاضر اولمق ، یازیق اولمق ، قایب اولمق ... الخ .

بومركب فعللرك عنصرلرینی آیری آیری یازمالیدر :

bertaraf etmek, darmadağın etmek, (برطرف ایتمك ، دارما داغین ایتمك)

kayb olmak, yazık olmak; (قایب اولمق ، یازیق اولمق)

2) « یازمقده اولمق، یازمق اوزره اولمق، یازمش اولمق » كبی « اولمق » یاردیمجی فعلیله تصریف اولونان مركب فعللر .

بوفعللركده عنصرلرینی برلشدیرمەمەلیدر :

yazmakta olmak, yazmak üzre olmak (یازمقده اولمق ، یازمق اوزره اولمق)

3) « یازابیلمك ، یازیویرمك ، یازا دورمق » كبی بر یاردیمجی فعل ایله برابر تصریف اولونان فعللر . بو فعللر ، حدثه اقتدار ، تعجیل ، استمرار ، مقارنت كبی بنائی معنالر علاوەسیله یكیدن تشكل ایتمش منظرەلردر . بو اعتبارله بومركب فعللره : اقتداری ، تعجیلی ، استمراری، مقارنت ... الخ . ناملری ویریلمكدەدر .

بو نوعه داخل فعللرك عنصرلری املاده تماميله برلشدیریلەلیدر ؛ مثاللر :

yazabilmek, (یازابیلمك) yazabiliyor-dunuz (یازابیلیوردیكز) ,

yazıvermek, (یازیویرمك) yazıverse-ydiniz (یازیویرسەیدیكز) ,

yazadurmak. (یازادورمق) yazadursun (یازادورسون) .

4) « واز كچمك، ایلری كلمك » كبی داخله ماهیتنده بر كلمه ایله تركب ایدن فعللر ـ املاده بر كلمه حالنده یازیلمالیدر :

bu işten vazgeçtiniz mi? (بوایشدن واز كچدیكزمی ؟) كبی .

مركب فعللرك مختلف منظره‌لری

تطبيقات (« ياز ـ yaz » ماده‌سی) :

	اقتداری منظره‌سی	تعجیلی منظره‌سی	استمراری منظره‌سی
مضارع :	yazabilir-im, v.s. يازابيليرم	yazıverir-im, v.s. يازيويريرم	yazadurur-um, v.s. يازادورورم
حال :	yazabiliyor-um, v.s. يازابيليورم	yazıveriyor-um, v.s. يازيويرييورم	yazıduruyor-um, v.s. يازادورويورم
استقبال :	yazabileceğ-im, v.s. يازابيله‌جكم	yazıvereceğ-im, v.s. يازيويره‌جكم	yazaduracağ-ım, v.s. يازادوراجغم
شهودی ماضی :	yazabildim, v s. يازابيلدم	yazıverdim, v.s. يازيويردم	yazadurdum, v.s. يازادوردم
نقلی ماضی :	yazabilmiş-im, v.s. يازابيلمشم	yazıvermiş-ım, v,s. يازيويرمشم	yazadurmuş-um, v.s. يازادورمشم
شرطيه :	yazabilsem, v.s. يازابيلسه‌م	yazıversem, v.s. يازيويرسه‌م	yazadursam, v.s. يازادورسه‌م
وجوبيه :	yazabilmeli-yim, v.s يازابيلمه‌لی‌يم	yazıvermeli-yim, v.s. يازيويرمه‌لی‌يم	yazadurmalı-yım, v.s. يازادورمالی‌يم
التزاميه :	yazabile-yim, v.s. يازابيله‌يم	yazıvere-yim, v.s يازيويره‌يم	yazadura-yım, v.s. يازادورايم
عطفيه :	yazabilip يازابيلوب	yazıverip يازيويروب	yazadurup يازادوروب
حاليه :	yazabilerek يازابيله‌رك	yazıvererek يازيويره‌رك	yazadurarak يازادورارق

30 — منفی تصریف

61 ـ « منفی » لك لاحقه‌سی : me ـ [1] در. بوتون زمان وصيغه‌لرده ماده‌يی تعقيب ايده‌ر .
(ە) ايله باشلايان لاحقه‌لرك ئوكنده mi ـ [2] شكلنه كيره‌ر . شوقادارکه أك مقبول شيوه‌يه كوره شفوی اولماز :

görmiyecek کورمیه‌جك ، okumıyacak اوقومیاجق ، görmiyor کورمیور ، okumıyor اوقومیور ;

کبی .

62 ـ اقتدارینك منفیسنده بو لاحقه me [3] اوچونجی نوعه داخل اولور ؛ « بیلمك » یاردیمجی فعلی ایسه تصریفدن قالقار : okuyamam, yazamam, yazamıyorum, yazamadım کبی .

63 ـ مضارعك ایکنجی واوچنجی شخصلرنده زائد بر « ز » آلیر :

yazamaz-sın, yazmaz, yazmaz-sınız, yazmaz-lar;

کبی .

منفی تصریف حقنده

تطبیقات [« یاز ـ yaz » ماده‌سی]

		عادی منفی تصریف	اقتداری منفی تصریف
مضارع	:	yazmam, v.s. یازمام	yazamam, v.s. یازامام
حال	:	yazmıyor-um, v.s. یازمیورم	yazamıyor-um, v.s. یازامیورم
استقبال	:	yazmıyacağ-ım, v.s. یازمیاجغم	yazamıyacağ-ım, v.s. یازامیاجغم
شهودی ماضی	:	yazmadım, v.s. یازمادم	yazamadım, v.s. یازامادم
نقلی ماضی	:	yazmamış-ım, v.s. یازمامشم	yazamamış-ım, v.s. یازامامشم
شرطیه	:	yazmasam, v.s. یازماسه‌م	yazamasam, v.s. یازاماسه‌م
وجوبیه	:	yazmamalı-yım, v.s. یازمامالی‌یم	yazamamalı-yım, v.s. یازامامالی‌یم
التزامیه	:	yazmıya-yım, v.s یازمیایم	yazamıya-yım یازامیایم
عطفیه	:	yazmıyıp یازمیوب	yazamıyıp یازامیوب
حالیه	:	yazmıyarak یازمیارق	yazamıyarak یازامیارق

31 — استفهام ایله تصریف

64 ـ استفهام لاحقه‌سی mı ـ [2] در. زمان لاحقه‌سندن صوکرا کلیر ، اونی‌ده شخص لاحقه‌سی تعقیب ایدر . شخص لاحقه‌سی فعلی اولورسه استفهام علامتی اوندن صوکرا کتیریلیر. استفهام لاحقه‌سی املاده فعلدن آیری یازیلیر .

تطبیقات

[« کل » ، « یاز » ، « اوقو » ، « گور » ماده‌لری]

مضارع : görör mü-yüm? okur mu-yum? yazar mı-yım ? gelir mi-yım ?

کورورمی‌یم اوقورمی‌یم یازارمی‌یم کلیرمی‌یم

منفیسی : ? (یازمازمی‌یم) yazmaz mı-yım ? (کلمزمی‌یم) gelmez mi-yim

حال : görüyor mu-yum? okuyor mu-yum? yazıyor mu-yum? geliyor mu-yum?

کورویورمی‌یم اوقویورمی‌یم یازییورمی‌یم کلیورمی‌یم

منفیسی : ? (یازمیورمی‌یم) yazmıyor mu-yum ? (کلمیورمی‌یم) gelmiyor mu-yum

مستقبل : görecek mi-yim? okuyacak mı-yım? yazacak mı-yım? gelecek mi-yim?

کوره‌جکمی‌یم اوقویاجقمی‌یم یازاجقمی‌یم کله‌جکمی‌یم

منفیسی : ? (یازمیه‌جقمی‌یم) yazmıyacak mı-yım ? (کلمیه‌جکمی‌یم) gelmiyecek mi-yim

شهودی ماضی : gördüm mü ? okudum mu ? yazdım mı ? geledim mi ?

کوردومی اوقودمی یازدمی کلدمی

منفیسی : ? (یازمادمی) yazmadım mı ? (کلمه‌دمی) gelmedim mi

نقلی ماضی : görmüş mü-yüm? okumuş mu-yum? yazmış mı-yım? gelmiş mi-yim?

کورمشمی‌یم اوقومشمی‌یم یازمشمی‌یم کلمشمی‌یم

منفیسی : ? (یازمامشمی‌یم) yazmamış mı-yım ? (کلمه‌مشمی‌یم) gelmemiş mi-yim

شرطیه : görsem mi ? okusan mı ? yazsam mı ? gelsem mi ?

کورسه‌می اوقوسامی یازسامی کلسه‌می

منفیسی : ? (یازماسامی) yazmasam mi ? (کلمه‌سه‌می) gelmesem mi

التزامیه : göre-yim mi? okuya-yım mı ? yaza-yım mı ? gele-yim mi ?

کوره‌یم‌می اوقویایم‌می یازایم‌می کله‌یم‌می

منفیسی : ? (یازمیایم‌می) yazmıya-yım mı ? (کلمیه‌یم‌می) gelmiye-yim mi

وجوبیه : görmeli mi-yim ? okumalı mı-yım ? yazmalı mı-yım ? gelmeli mi-yim ?

کورمه‌لیمی‌یم اوقومالیمی‌یم یازمالیمی‌یم کله‌لیمی‌یم

Fiâtı 25 Kuruş-tur

DİL ENCÜMENİ TARAFINDAN TERTİP VE DEVLET MATBAASINDA TAB' VE NEŞR EDİLEN ESERLER

İmlâ ve tasrif şekillerini muhtevi

YENİ TÜRK ALFABESİ

Fiâtı 7 buçuk kuruş-tur

Bayîlere 6 kuruş-tur

Halk dershânelerine mahsus

TÜRK ALFABESİ

Yeni alinan büyük harfler-le yeniden tab' edilmiş-tir.

Fiâtı 5 kuruş-tur

Bayîlere 4 kuruş-tur

Dil encümeninin Raporı

MUHTASAR TÜRKÇE GRAMER

Fiâtı 25 kuruş-tur

Bayîlere 20 kuruş-tur

Yeni yazılar-la

İlk KIRÂAT

Fiâtı 4 kuruş-tur

Bayîlere 3 kuruş-tur

DİL ENCÜMENİ TARAFINDAN TERTİP VE İHZÂR EDİLEN

İMLÂ LUGATİ

Her hafta beş formadan mürekkep bir cüz' neşr edilecek-tir. Beher cüz'ün fiâtı 12 buçuk kuruş-tur.

Bayîlere 10 kuruş-tur.

İMLÂ LUGATİ nin abonası: İmlâ Lugati alti cüzden mürekkep olacak-tir. Tekhmil khitaba posta parası da dahil olduğu halde 80 kuruşa abona kayt edilir. Cüzler çikdik-ça posta-yle gönderilir.

Yakında neşr edilecek eserler:

SEÇME YAZILAR

Dil encümeninin karari-le Yakup Kadri Fçlih Rıfkı ve Ruşen Eşref Beyler tarafından tertib edilmiş-tir.

HAKHİKAT

Reşat Nûri Beyın (Emil Zola) dan tercüme ettiği büyük roman.